

Ціна 1.25 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

РІК XXXI

ГРУДЕНЬ — 1980 — DECEMBER

Ч. 12 (370)

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волинський

Видав

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний — головний редактор

Члени Редколегії: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастир-
ський, Карло Роговський.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

КАНАДА — 12 доларів

США — 12 доларів

АВСТРАЛІЯ — 11 австрал. доларів

Всі інші країни рівновартість 12.00 доларів
американських.

Чеки і грошові перекази випускати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

У Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Juniod Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"

TORONTO, ONT., CANADA

M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

М. Дальний — З НОВИМ РОКОМ, АМЕРИКО!	1
Марта Тарнавська — ЮНІСТЬ, СТАРІСТЬ	2
Ігор Качуровський — ПАМ'ЯТІ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА	2
Галина Крусь — "СКАЖЕНИЙ СІМЕНТС" або НІЧ ПРОТИ НОВОГО РОКУ	3
Ігор Качуровський — МУЗИКА ТЕПЛИХ БАРВ	6
Тоня Горожович — УЛАС САМЧУК — ФЕНОМЕН ДУХОВОСТИ ВОЛИНСЬКОГО СЕЛА	9
Іван Майстренко — СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИ- МИРА ВИННИЧЕНКА	12
Є. Гаран — ДОПОВІДЬ ПРО "МАРУСЮ ЧУРАЙ"	14
Ю. Ш-к — ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ФУНДАЦІЇ МИСТЕЦТВ У ВАШИНГТОНІ	15
Василь Гришко — ЗА РЕАЛІЗАЦІЮ МІСІЇ ОДУМ-У	18
Петр Одарченко — ПОЛЬОНІЗМИ В МОВІ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ (3)	22
Д. Кітченко — КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ НА ЧОЛІ З КИТАСТИМ В АВСТРАЛІЇ	24
Василь Онукрієнко — ДОРОГИМ КАПЕЛЯНАМ	25
Леся Богуславець — СТАРА ПІСЕНЬКА	27
М. Підріз — ПОМІЩАЛИСЯ СВІТИ	28
Є. Бережна — ІВАН ГРИГОРОВИЧ БЕРЕЖНИЙ	28
П. Григоренко, Я. Гвоздецький, П. Феденко, Ю. Мовчан, О. Куриленко — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	30
КУЛЬТУРНА ХРОНІКА, ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	

Щирій святочний привіт всім ВІДРОДЖЕНЦЯМ,
які героїчно засвідчують силу власної волі та да-
ють корисний приклад цілковитого невживання
алькоголю, никотину й інших шкідливих наркоти-
ків. Щоб гідно і по-християнському звеличати тор-
жественні дні Різдва Христового і Нового Року —

СВЯТКУЙМО БЕЗ АЛЬКОГОЛОЮ!

На першій сторінці обкладинки:

ЦЕРКВА-ПАМ'ЯТНИК НА КОЗАЦЬКИХ
МОГИЛАХ ПІД БЕРЕСТЕЧКОМ

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Рік XXXI

НОВІ ДНІ

NOWI DNI

Укрїнський універсальний журнал

грудень 1980 р.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

ВІД РЕДАКТОРА

З НОВИМ РОКОМ, АМЕРИКО!

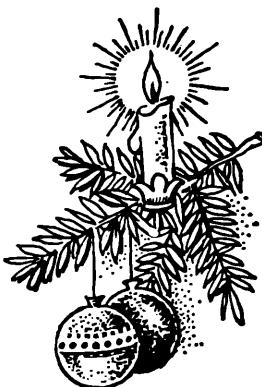
Заки це число "Нових днів" дійде до більшості читачів — вільна частина світу, на чолі з США, матиме нового провідника. Перемогу Роналда Регена у президентських виборах можна було передбачити. І не тому, що Реген виявив якісні особливості провідницької здібності, досвід чи далекосяжну політичну візію, а просто тому, що горді американці остаточно втратили віру в спроможність президента Картера здійснити бодай важливіші обіцянки з-перед чотирьох років.

Президент Картер увійде в історію як один з небагатьох високоморальних, прямолінійних, одвертих і чесних державних мужів. Його відважна постава в справах оборони прав людини й народів залишилась світлою зіркою в темних аналах нашого жорстоко-цинічного віку. На жаль, ці благородні прикмети виявлялися недостатніми для керівництва провідною потугою демократичного світу в наш тяжкий і надзвичайно скомплікований час.

На домашньому фронті президентові Картерові не пощастило зреорганізувати величезну бездушну бюрократичну машину, ані поліпшити податкову систему. Не зважаючи на добре наміри,

він не зміг зупинити грізного росту інфляції, ні безробіття. На великий спротив натрапляли його пляни щодо ревіталізації завмираючих центрів американських міст, очищенні довкілля, нової енергетичної політики, як і взагалі більшість його проектів. Вкінці, президент Картер, як і його попередники, навіть не пробував якось загнуздати страшну деструктивну антисуспільну силу гігантських "багатонаціональних" (а радше безнаціональних) корпорацій, які сьогодні спроможні за лаштунками валити й наставляти державні уряди та перетворювати в фарс їхню регулюючу фіскальну й монетну політику.

На зовнішніх фронтах президента Картера просто переслідував фатум поганого щастя. У спадщині від своїх попередників він дістав Америку з могутньою атомною зброєю, але з слабою й малочисельною традиційною армією. Застосовувати навіть тактичну атомну зброю в таких льокальних конфліктах, як, напр., Афганістан чи Іран було б вершком безвідповідальнosti, а то й безглуздя. А щоб послати туди боєздатні свої чи союзні конвенційні військові з'єднання — треба їх, передусім, мати. Невдала спроба визволити

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І З НОВИМ РОКОМ!
ВІТАЄМО
ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ, ПРИХІЛЬНИКІВ І СПІВРОБІТНИКІВ
З ВЕЛИКИМ СВЯТОМ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
І БАЖАЄМО ІМ
ВЕСЕЛИХ СВЯТ ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
РЕДАКЦІЯ, ДИРЕКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ "НОВИХ ДНІВ"

(Січневе число журналу прийде до читачів аж після наших Свят)

американських закладників у Теграні виявила болючий факт, що Америка таких з'єднань не має. Це ще яскравіше виявив маневр, який мав показати світові, що США не залишаться пасивними на випадок поширення іраксько-іранської війни й виникнення загрози для постачання Західу нафтою. Десь кимсь у Вашингтоні було вирішено показати як швидко Америка може перевезти на Близький Схід відповідні військові сили. І... показали, та ще на телевізії. З США до Каїру перевезено аж... один батальйон, і то без танків та іншого тяжкого озброєння, бо для цього в першої світовій потуги не вистачило транспортних літаків. При чому й тут не обійтись без аварії. Так показано світові, якою бессилою в конкретних випадках стала найсильніша світова потуга, захисниця свободи й демократії, спаразізованою своєю ж наймодернішою нуклеарною зброєю.

Президент Картер дуже добре розумів цю ситуацію, але при наявному політичному кліматі не міг її значно змінити. Бо навіть такі половинні заходи, як спроба довести до арабсько-ізраїльського порозуміння, проголошення реєстрації для обов'язкової військової служби чи бойкот Московської олімпіади зменшували його популярність і, в остаточному висліді, коштували йому виборчих голосів. Якщо б влада не уп'янювала майже кожного і якщо б президент Картер був відмовився від поновної кандидатури та заявив американцям голосно, ясно і щиро, хто завинив у тому, що він не міг здійснити в першій каденції більшості своїх обіцянок, а в другій узагалі нічого не міг обіцяти, то цим він був би зробив американській нації і всьому людству найбільшу прислугу, яку тільки міг би зробити, і ввійшов би в історію як найпринциповіший президент-ідеаліст.

На жаль, як відомо, цього не сталося. Рональд Реген переміг Картера великою більшістю голосів, приобіцявши американцям майже все, що чотири роки тому обіцяв Джіммі Картер, а також ще й дещо з того, що 50 років тому обіцяв (і дав) президент Рузвелт — "працю для всієї країни". В першу ж чергу новообраний президент обіцяв повернути Америці силу й авторитет у світі. При чому всі ці конечні речі він пропонує здійснити не силою своєї президентської влади, а навпаки — збільшенням ініціативи кожного американця, "зменшенням федеральних видатків, зменшенням оподаткування, зменшенням регуляцій, зменшенням уряду, точка!" Ось така платформа принесла Регенові виразний мандат.

Ми також відчуваємо глибокий сантимент і ностальгію за "старшими й добрими часами", коли все було таке просте й таке ясне. Ми також хотіли б з'їсти свого коржа, а одночасно зберегти його на завтра. Та чи можлива сьогодні така іділля? Чи можливо зробити країну сильнішою, послаблюючи й без того слабий урядовий контроль у такий скомплікований час? Хай ламають собі над цим тепер голови численні дорадники новообраниго президента. І то негайно, бо часу залишилося дуже мало.

М. ДАЛЬНИЙ

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВА

... Я озеро благосне снитиму...
(М. Орест)

До Карантії — гості непрохані —
Ми прибились у злім крутежі.
Ніби лебеді сіли сполохані
Ta на плеса чужі.

Тільки юність була нашим козирем:
Молоді-молоді-молоді, —
Над Орестовим благосним озером
Mi блукали тоді.

В мушлі пагорбів — перло Карантії,
Голубе-голубе-голубе —
Залишив у його гіяціні я
Мов частину себе.

Де над Лізером висить — не падає
Сива скеля, закутана в мох,
Mi сюди обіцяли, пригадую,
Повернувшись уздвох.

Бо незвідане щось і незмірняне
Тут свої вкарбувало сліди,
I до кожного молодість вирина,
Як русалка з води.

Гей, потоки, зелені і піняєві,
Словісіті наскельним лісам:
До ясної озерної синяви
Повернувся я сам.

Щастя й слави кирпата суперниця —
Їй не скажеш: "Лиши! Відпусти!".
Вже не прийде мій друг, не повернеться,
Вже не може прийти ...

27-28. 9. 80.

Марта ТАРНАВСЬКА

1. Юність

Молодечий порив білопінним збігає потоком з гір, де батьком буття — чародійний чаклунльдовик,
— молодий водоспад білим шумом у синяву фйорду.

Пахне морем цей фйорд: ось і меви, від моря посли, закликають у даль на зухвальнство і подвиг вікінгів, і гадючі човни вирушають на підбій життя.

2. Старість

Скрині повні добра: награбовані мудрощі мандрів: міхи вин гіркоти і в плящіні малій — еліксир — завертають човни з океану у затишок фйордів.

Кличе туга Сольвейг до зелених гірських полонин і до скель, що в них гном береже стародавнього міту ...

Понад фйордом вогні: це горять мореплавні човни.

липень 1980
Geiranger (Норвегія)

"НОВІ ДНІ", грудень 1980

"СКАЖЕНИЙ СІМЕНС" або НІЧ ПРОТИ НОВОГО РОКУ

(Із щоденника остатівки)

Минуло Різдво, Новий Рік наступає,
А серце і стогне й болить:
Нікого з рідні на чужині немає —
Нема з ким журбу поділить...

(О. Л., 13 січня 1943 р.)

13. I. 1943. Дівчата затурбовані: така пізня пора вже, а наших із трансформаторного й досі немає... Там починають працювати раніше, раніше й кінчають. Поки ми, бувало, припленяємося до табору, трафоверківці встигали відпочити. Що ж оце сьогодні сталося?... Нікого й спитати. Було б це в своєму таборі — ото наростили б крику!

Котрась відважилася підійти до поліцайок.

Так. Це справді не німці. Свої...

В оцьому збірному — штрафному — таборі нас примістили в грудні.

— Досить ваших страйків, криків та нарікань! — сказав тоді Штекмаєр. — Німці і такі, і сякі... Справжні нелюди! Спробуйте своїх начальників. Є такий табір. Величезний! Усі великі фабрики відіслали туди своїх остатівців. А тепер і Сіменс-Шуккерт приєднується до них.

Казав, що фабриці вигідніше платити за все, ніж утримувати свої табори. Та ще й клопіт мати. Не подобається, як німці варять, — там варитимуть ваші люди..

— Обід на фабрику привозитимуть із табору. Буде щось не так: не смакуватиме, чи хробаки в юшці плаватимуть — страйкуйте там. Не на фабриці... Нарікаєте на німців-поліцаїв? Там своїх матимете... Вони скоро всіх у баранячий ріг скрутятися...

Бачив він їх, бачив. Кожна поліцайка з нагайкою гарцює. Писнеш — відразу відбатожить...

— Німці ваших харчів не крали, а там... самі побачите... Дівчата — молоді, гарні — гарно й одягатися хочуть... за щось же у француженок одяг вимінювати треба.

Отак налякавши, Штекмаєр спробував був і потішити. Мовляв, є й додатні сторони. Обидва наші табори — нюрнбергський і фюртівський — будуть разом. Досі заїздив під фабрику трамвай тільки по фюртівців, а тепер — усі їздити будемо. Трохи, правда, треба йти, але не так уже й далеко... Фабричні поліцаї приїжджатимуть рано по нас, увечері відвозитимуть... Уставати треба нам буде ду-у-же рано, зате у неділю матимемо право у місто виходити. Самі. Групами по п'ять чи десять осіб... А як звідаємо, почім ківш лиха із ввойовничих станемо шовковими, то... може, доктор Грігаммер змилосердиться і забере нас назад...

Між собою ми ділимося на київських і дніпро-

петровських. Ці, останні, — переважно міські — прибули в Німеччину раніше. Не одна з них зголосилася на працю добровільно. І коли в червні привезли нас, ті дівчата встигли вже й настрайкуватися. Жили вони спочатку в Нюрнберзі, а потім перевезли їх у Фюрт, щоб звільнити місце для нас. Між нами, київськими, є чотири чи п'ять студенток, і всі ми із п'яти — із двох сусідніх районів — сіл.

"Київські" дівчата від першої хвилини зненавиділи Надю Горбач із Дніпропетровського, перекладачку. Мовляв, не хочемо її, перекладачку маємо свою. Не хотіли також, щоб Надя хліб ділила й роздавала картоплю. Хотіли самі це робити. Як на мене, то всі оті хвильовання, протести, погрози німців-начальників були із-за звичайнісіньких дурниць.

Зате з дніпропетровських дівчат не одна втікала неділями з табору. Хотіли вільно походити, роздивитися чи й придбати знайомих. А це значить, порушували, крім утечі з табору, ще й інші заборони: відпорювали від свого одягу значки "ОСТ", ходили в кіно чи й у ресторани.

Та, мабуть, в обох таборах однаково проклинали німців та голосно потішли одно одні, що як визволять нас "наші", — отоді оділлються вовкові овечі сльози... Одна з фюртівських лягерфюрерок була особливо люта й запроторила дівчину в концтабір. Треба ж було, щоб якось неділі утікла з табору Віра Байрак і зі знайомими трафоверківцями пішла в "домівку". Там вина побачила пані... пані... Вона побачила фрау Фремде — оту свою найлютішу лягерфюрерку. Можна уявити, як після такої новини кипіло в таборі. Удавала з себе німкеню, вислуховувала все й доносila німцям!!! І, коли та знову прийшла на чергування, дівчата, накривши її рядном, добре віддухопелили. Винних не знайшли, бо всю оту операцію було пророблено без пари з вуст збоку дівт...

На фабриці страйкували разом. Сигнал подавало "робітництво" — дніпропетровчанки, а "сеянство" — "кіянин" чи "київські" — сліпо їх підтримувало. Так утратили ми другий сніданок. У досвіта в таборі давали нам по шматочку хліба та засахариненого чаю. У робочі дні о 10-ій годині наставав у цеху час, призначений на перекуску. Німкені розкладали на столах свої "бутерброди", а ми в ідалальні діставали по мисці юшки. Та революційний "авангард" вирішив вибороти щось краще, ніж юшка. Отож одного ранку проігнав заклик не істи. Усі вийшли з ідаленя. Крім однієї. Зрадила "революцію" представниця таки робітництва. Одна Марія (а між ними дуже багато Марій) лишилася. Мовляв, вона голодна, І чому саме від оцієї юшки відмовлятися? Так у ній є картопля і все якісь крупи або горох. Юш-

ка добра, її не прирівняти до обідньої — брук'яної! Ні! Марія буде істи. Удома вона й того не мала. Відколи втратила в 33-му батьків, гіршій ющи була рада.

Більше юшки нам не дали. Сказали, що по інших фабриках остатівці о 10-ій не дістають нічого... Німкені перекушували собі, а ми в той час у цеху сиділи так собі. Юшку давали тільки Марії. Котрась — чи не Бурдунка? — прозвала її "христопродавкою". Треба таки дуже відважно бути, щоб і після того ходити істи юшку ту!

У штрафному таборі "Марія Христопродавка" зустріла якусь землячку свою, чи приятельку — не знаю докладно — серед поліцайок чи серед дівчат із кухні. І тепер притулилася там...

Знайшли землячку — навіть дві — і Явдоњка з Бурдункою. Вони обійшли усі незчисленні бараки і — що то старші: обом уже 22-ий, а, може, тому що їм уже доводилося не з одного казанка істи кащу — пішли знайомитися і в адміністраційний барак...

Відчинивши одного вечора свою половину шафи, я побачила там кілька десятків варених картоплин. Питаю Олесі Галась (із нею ми користуємося тією половиною), що то за картопля? Вона не знає.

— Це твоя, — викликала мене Явдоњка на діврі. — Картоплю дає нам дівчина з кухні, Катя Деркач називається. Бо ми її земляки. Як вона зраділа, що зустріла нас! Хоч і не зі свого села. — із сусіднього, — а все ж таки, близькі.

Іх тут двоє дівчаток, видають себе за двоюрідних сестер. Щоб німці не розлучали. Спершу на фабриці працювали, а що дуже тяжко було, виришили тікати з Німеччини. Аж на самому кордоні піймали їх із вузличками й засадили в концентраційний табір. На питання комендантів, чому тікали, сказали, що затужили за матерями і... дуже хотілося молока. Після концтабору відправили їх працювати в кухні, мовляв, як діти — їм ще по 15 немає — матимуть що істи, про матерів забудуть. Старша, Катруся, оце їй виносить землячкам із кухні відрами картоплю. Притрусить ізверху сміттям і поставить біля ями. Дівчата, картоплю забравши, ставлять відро на місце, а Катря виносить знову... Що ж, хай і так.. Хай хоч із нашого села дівчата не голодують. Усіх не обідіши... Але, думаю, якщо кожна поділиться... Із такою думкою я й ділила картоплю між дівчатами з іншого села. Як же мене здивувало й обурило те, що почула вчора!

Ішла я з ідаліні, аж тут Явдоњка відкликає мене вбік, під якийсь барак. У темноті пізнаю Бурдунку, а з нею ще якесь дівчинисько стойть.

— Знайомся, Катю, — каже Явдоњка: — моя сестра... Оце нас три мучениці.

Мовляв, Бурдунка кругла сирота: у 33-му померли батьки, у неї — батько, у мене — у 34-му мати, а батька все по тюрях тягали (кишки б їм повитягало!). Набідувалися за своє коротке життя, то хай хоч тепер, у Німеччині, від пуз картоплі наймося. Ти ж, мовляв, Катю, щоб ні одній із нашого села не дала й картоплини. Бо всі вони, сучі дочки — колгоспниці, удома і хліб мали, і молоко жлуктили. Не дай картоплі їм!

Пообіцявши робити так, як оце її вчили, Катря поспішила в кухню.

Питаю, що вони роблять із отією картоплею? Ще якби сира, а то — варена! Ого! — кажуть. Уже понайдалися її й ходять по чужих бараках і в дівчат за картоплю "масло" вимінюють... Он як... За їхню картоплю забирають, від бідних, ще й маргарину...

Сказавши, щоб мені картоплі в шафу більше не клали, іду в барак. Доручаю Олесі розділити картоплю ту між усими дівчатами нашої кімнати.

— Мені не треба, а Явдоњці й Бурдунці я вже дала...

А трафоверківців усе ще немає. Невеликий гурт наших дівчат круться то біля кухні, то пробують наблизитися до воріт і виглянути. Найдються, що вдастся зайти за трафоверківцями в ідаліні й одержати хоч трошки добавки. Бо там ще багато юшки, а трафоверківці вечерятимуть останні. Сьогодні наша добавка, наша!

Щодня діставалася вона дівчатам із однієї фабрики. Чи та фабрика найдальше від табору, чи працюють там довше, але їх поліцаї приводять чомусь найпізніше. Отож — усе, що лишається в казанах, розділяється між ними. І скільки не пробували інші зайти в ідаліні, коли ту добавку ділять, або випросити при вечери — ніколи нікому й ложки не дали.

— Ще багато не вечеряло. А що, як не вистачить! — відгонили поліцайки. І завжди замикали двері, упустивши всередину тих останніх. Дехто догадується, що між тими дівчатами є або землячки або родички поліцайок (чи тих, що куховарять). І що це домовлено з поліцаями-німцями, щоб ті так пізно приводили своїх дівчат...

Але сьогодні... Ті, що круться біля кухні, наперед облизуються: двічі ж повечеряють. Не впустять поліцайки? А дзуськи! Трафоверківці відчинають двері із середини й упустяте товаришок...

Прийшли вони дуже пізно. По них чомусь не прислали трамвай. Забув хтось. Намерзлисі чекаючи, а далі — вибору не було — зі своїм поліцаем пустилися в дорогу пішки. Через увесь Нюрнберг. Аж на пів кілометра була розтяглена їхня колона. Передні, доплентавши до брами, так і попадали на мерзлу землю. Чекали задніх. А ті позмінно — хоч самих ледве ноги несли — тягли попід руки свого Овечку. (Кожен наш поліцай і всі лягерфюрерки мають прозвиська. Карла за його лагідну вдачу прозвали "овечкою". А є в нас і "каналія"...).

— Овечко, не падай з ніг, дібай швидше! Здавай уже нас, бо ноги з голоду повитягаємо, — гукали із-під брами. — Кого тоді до роботи завтра братимеш?

Треба зазначити, що в перший день спільнога перебування в таборі, я розчарувалася дніпропетровчанками. Коли нас завели в ідаліні, — а вона тут велика дуже — вечеряли з якоїсь фабрики дівчата. І ось ми стали свідками, як поліцайки били дівчину. Хоч би одна яка писнула в її обороні; Вони — такі воївничі раніше! — спокійно дивилися на це все і тільки стиха висловлювали свої завваги:

— Дивіться, дівчата, які відгодовані поліцайки!.. У кожної морда, як не репне... на наших харчах...

Ті, що працювали в нашему цеху, були дуже культурні, виховані дівчата. Може, тільки про одну цього не скажеш... А є між ними справжні шибенячки. Коли траплялося зустрітися в загальній їdalні — ото було що слухати! Мені все здається, що та група... чи не із безпритульних вони? Така страшна їхня мова!

Тепер у нашу кімнату потрапила Ганнуся Сосновська. Дуже мила дівчина. Слухаючи, як "київські" проклинати вміють, схилить голову набік і так уже вибачливо усміхається...

Повечерявши і відкінувшись з дверей зашіпку, щоб заходили й інші, трафоверківці вишикувалися в чергу по добавку. А поліцайки наказують виходити. Мовляв, добавки не буде.

Дівчата підняли бучу:

— Що значить — не буде?! Там ще пів бака юшки й картоплі он стільки — самі жертимете?!

— Раз добавка й нам належиться! Давай добавку!!!

— Морди он які понайдали, і все — мало вам?!

Ізнадвору не всі увійшли в їdalні: поліцайки поспішно замкнули двері на ключ і... пустили в рух свою зброю. Із їdalні, під свист батогів, чулися крики і — аж небу жарко стало! — прохлиони й багатоповерхова лайка. І вже тяжко розібрati було, хто кого бебехами годував. Там же сама Явдоњка така, що нікому спуску не дастъ. А тепер ще й люта після такої дороги. І всередині, виявляється, були вже наші шибайголови — Таня Васilenko, Marija Червоношапка, Галя Тягнипрядіно...

— Б'єте?! Груди б вам збило, "поразіти" про кляті! — це Явдоњка. — На Вкраїні, гади, знушилися з нас і тут кров нашу п'єте!

Ті, що надворі були, кричали також, намагаючись висадити двері.

— Дівчата Ci-i-іменсові! — щодуху летіла тaborom одна по допомогу. — На-а-ших б'ють! Біжіть рятува-а-ти!

І сіменсові дівчата побігли. Безтязно хапаючи, що під руку попало — мітлу, лопату, відро; хто дошку від ліжка відірвав, а дехто в поспіху вхопив тільки ложку... Із несамовитим криком летіла вся орда — аж земля дудніла! — із протилежного кінця баракового містечка до кухні. Умить оточили її й чуть не завалили цілого барака: одні двері виламували, інші — віконниці відривали. А всі разом у стіні гатили. Були б на порох усіх поліцайок стерли, якби вони, перелякані, кинувши ключі, не втекли через кухню й не викликали на рятунок німецьку поліцію...*)

Добавка? — Не дали нікому. Усе вилили — викинули в яму...

Цієї ночі поліцайки не наважилися й потикалися між наші бараки. І в нас, хоч світло й по-

гасло, ще довго світилося. Дівчата давно запалися парафіною, насукали давно свічок. Новий Рік зустрічають. І віск виливають, і всякі ворожні вигадують.

А я лежу на верхньому ліжку й записую оці події. Підійшли до мене й кажуть, що не відступляться, якщо не візьму участі хоч ув одному якомусь ворожні. І я витягаю з торби папірець із ім'ям свого судженого. Нічого не скажеш — гарне ім'я випало, княже. Отож знайте, хлопці: як не Ігор, то з тим і знайомитися не буду...

Після таких несамовитих подій довго нікого не брав сон. Із нашої кімнати полинули колядки, а потім і "церковний" спів. Виспівували собі та своїм приятелям "Помилуй, Господи" та "Подай, Господи". А інших — часто й без вини — "Покарай, Господи; покарай, Господи; покарай, Госпо-дий".

Та щоб б не співали, завжди кінчалося голосьльною. Ось і тепер співають нову, Ольжину:

Моя ти, доню, дитино мила,
Чи спочивала? А що ти їла?
Чи хто пригорне тебе близенько,
Чи скаже рідне слово тихенько?

Чи приголубить, як рідна мати,
Чи попрохає хто в теплу хату?
Я знаю, знаю: ніхто, ніколи, —
Не видно людям лихої долі.

Кутю з сльозами уже ми їли,
Для тебе, доню, ми теж лишили.
Вже місяць ясний встає з-за гаю,
Не чути доньки з чужого краю...

(О. Л., 6-го січня 1943 р.)

Не чути доньки з чужого краю...

У СПРАВІ КОНКУРСУ "НОВИХ ДНІВ"

Повідомляємо всіх співробітників і читачів, що редакція часто отримує більше листів у справі якоїсі однієї статті чи мистецького твору, ніж отримала у справі проголошеного на весні конкурсу на найкращу сторінку поезій, оповідання, статтю і репортаж. На підставі двох-трьох читацьких голосів було б несправедливо присуджувати будькому нагороду. Тому ми змушені відкласти конкурс на наступний рік, а про нові умови повідомимо пізніше.

Редакція

НЕ ЗАБУДЬТЕ

ВІДНОВИТИ

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

*) Відтепер нас інакше й не називали, як "Скажений Сіменс". Мовляв, дівчини тієї не чіпай: вона з отих..., а з ними краще не заводься...

МУЗИКА ТЕПЛИХ БАРВ

I

Після закінчення Другої світової війни виявилось, що урожай на молодих українських літераторів у західному світі був значно рясніший, ніж на батьківщині — головно серед поетів, що з них на Україні лишалися тільки поетеси Любов Забашта й Валентина Ткаченко, до яких приєдналися Василь Швець із Абрамом Кацнельсоном і тоді ще нічим не помітним Миколою Руденком.

Це пояснюється насамперед тим, що наша мисляча молодь наприкінці війни подалася якнайдалі від радянської армії, Смершу і соцреалізму.

Нас тут було понад два десятки (подаю прибл. за віком): Андрій Гарасевич, поет, зірвався зі скелі в Альпах 1947 р.; Остап Тарнавський, поет, прозаїк, есеїст, нинішній голова "Слова"; Володимир Куліш — син Миколи Куліша, прозаїк-гуморист, живе в США; Петро Карпенко-Криниця, поет, перебуває в лікарні; Микола Верес — (Клименко), поет, помер в Англії; Іван Манило, байкар, помер у Сполучених Штатах; Яр Славутич- (Жученко), поет і перекладач, живе в Канаді; Олекса Веретенченко, поет і перекладач, живе в США; Ігор Качуровський, поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, радіожурналіст, живе в Мюнхені; Марія Гарасевич, літературний критик, живе в Сполучених Штатах; Олекса Ізарський, прозаїк, живе у США; Михайло Ситник, поет і прозаїк, загинув у Чікаго; Ганна Черінь (з дому Грибінська), поетеса й гумористка, живе у США; Борис Олександров (Грибінський), поет, перекладач, гуморист; Віталій Бандер, прозаїк і журналіст, живе в Англії; Василь Онуфрієнко, поет перекладач, гуморист, живе в Австралії; Олег Зуєвський, поет і перекладач, живе в Канаді; Микола Понеділок, популярний гуморист, помер у США; Юрій Буряківець, поет і прозаїк, живе у США; Леонід Полтава, поет і журналіст, живе у США; Леонід Лиман, поет, прозаїк, журналіст, живе у США, Юрій Балко, поет, автор єдиної збірки віршів; Олександер Смотрич, прозаїк, живе в Канаді; Іван Ганніченко, так само автор єдиної збірочки віршів, помер молодим у Сполучених Штатах; Микола Скеля- (Студецький), повернувся на батьківщину, щоб по багатьох роках (чи не тюремного?) мовчання виринути автором двох збірок і одним із дев'ятисот безліких членів Спілки письменників України. За формальними ознаками творчості до цієї ж групи слід долучити набагато молодшу від нас Марту Тарнавську, а також Діму й Теодора Матвієнка, що виступили дещо пізніше. Є ще двоє представників цього покоління, котрі пишуть не рідною мовою, а чужими: Микола Моршен (псевдонім, справжнє прізвище закінчується на -енко) — пише російською, Кузьма Дмитрик — французькою. Перший з них займає помітне місце в

літературі російської еміграції, місце другого в літературі французькій, очевидно, без порівняння менше.

Серед нас були літератори з більшою чи меншою культурою, з міцнішим чи слабкішим талантом, але всі ми — за винятком автора герметичних віршів Олега Зуєвського — творили певну літературно-стилістичну єдність. Спільним у нас було те, що більшість із нас мала незакінчену або щойнозакінчену вищу радянську освіту (переважно — педінститути), отож не було ані чорноземних — від плуга чи станка — неуків, які так захаращували українське письменство 20-х років, ані осіб зі знанням класичних мов і європейським рівнем культури (можливо, за одним чи двома винятками); усі ми пройшли крізь війну і здобули чималий, як на наш вік, життєвий досвід і тому мали що сказати, не потребуючи вдаватися до так званих шукань у мистецтві.

За діялектикою розвитку літератури, кожне наступне покоління нібіто має заперечувати все те, що зроблено попереднім. Та насправді часто виходить інакше: розвиток буває як революційний, так і еволюційний. Відродження — як культурний комплекс — містило в собі елементи і класицизму й барокко, отож спочатку з нього визернулося барокко, а щойно згодом класицизм — щоб бути скинутим хвилею романтизму, з якого — так само еволюційно, а не революційно, як барокко з відродження — виріс реалізм 19-го сторіччя.

Тож покоління Другої світової війни нічого не заперечувало: воно несло в собі історичну місію — довершити те, що було недовершене знищеним поколінням його літературних батьків.

Чи здійснили ми свою місію, і яке місце нашого покоління в загальному розвиткові українського письменства?

Для наочності розповім, сюжетну схему однієї новелі Конрада Берковічі:

До старого цигана, вожая табору, приходить його сорокарічний син і викликає на змагання: мовляв, досить старому дідові бути вожаем, час віддати місце синові. Однак, за звичаєм циганським старшинство над табором не передається просто з рук до рук: його треба здобути: Батько й син мають виїхати на кінські перегони — вожаєм стане переможець. Та коли вони шикуються до перегонів, до них прилучується третій циган — двадцятирічний онук вожаїв. І переможцем виходить він. Влада над табором переходить до нього. І той, що його звали "сином вожая", тепер буде називатися "вожаєвим батьком"...

Щось подібне сталося і з поколінням Другої світової війни.

Воно залишалося деякий час ніби в резерві, на тіньових позиціях, перше місце в повоєнній літературі займали ті рештки представників старшого покоління, що їм пощастило уникнути загибелі в

сталінських та гітлерівських таборах смерти: Юрій Клен, Михайло Орест, Євген Маланюк, Іван Багряний, Улас Самчук, Докія Гуменна. Нам було вже років по сорок, але нас критика згадувала з майже незмінним епітетом "молоді письменники", епітетом, який мав свідчити про неповновартість наших писань.

Цей зневажливий епітет зник лише тоді, коли на кін вийшла нью-йоркська група поетів, які виявили себе прихильниками скрайнього модернізму в літературі. Вони, ці поети-модерністи, дуже легко, "без бою", знялися вакантне передове місце прорідженої часом старшої генерації. І критика одностайно їх на тому місці затвердилася.

А "покоління другої світової війни" так і залишилося на задніх позиціях.

Що ж у тім завинило?

Спробую об'єктивно розібратися в літературних обставинах. Насамперед винне те, що ми ніколи не творили оформленої, злютованої групи чи організації, — не влаштовували з'їздів, не писали декларацій, не випускали спільніх альманахів та збірників, а йшли в літературу вроздріб, поодинці, кожен сам по собі.

Далі назуву невміння пристосуватися до чужини, до нових життєвих обставин. Так, потенціально найталановитіший серед нас Михайло Ситник спився й загинув. Із цим непристосуванством пов'язана малопродуктивність найталановитіших: в Бориса Олександрова та Олекси Веретенченка відстань між деякими збірками поезій буvalа по двадцять років.

Інший, також негативний фактор, це небажання чи нездатність рекламиуватися. Техніку слави (разом із технікою бездоганного віршоробства) серед нас усіх опанував лише Яр Славутич.

Рекорд щодо невміння рекламиуватися побили два Олекси: Ізарський, якого публіка помітила щойно після шостої книжки, та Веретенченко, що прожив тридцять років у Детройті, і щойно тоді місцеві українці довідалися, що серед них живе талановитий поет...

Та головне, на мою думку, ось що.

Ми не здали собі справи, що двох-трьох позитивних газетних рецензій на першу книжку і вдалого виступу перед півсотнею слухачів на літературному вечорі для здобуття слави іще замало, що для письменника потрібні зустрічі, знайомства, полеміка в пресі, прилюдні виступи в різних містах, подорожі, та що, кажучи фігурально, вогонь треба підтримувати сталим підкиданням дров. Ми заплющили очі на те, що, виїжджаючи до океанських країн, ніхто не клав до валізи наших (та взагалі, мабуть, ніяких!) книжок, що вrostання в чужий ґрунт поглинуло всю увагу читаючої публіки, притягло її до матеріальних питань, а література, особливо поезія, лишилися десь на маргінесі.

А тим часом проминуло три десятиліття, майже всі ті, у кого ми шукали підтримки для наших перших кроків, уже відійшли від нас, а якщо й не відійшли, то забули про наше існування. Виросло натомість нове покоління із власним літературним смаком, покоління, якому ми були вже чужі й байдужі.

I так постала розбіжність між талантом письменника, вагою і значенням його творчого дробку, з одного боку, та популярністю серед читачства (не кажу вже славою), з другого.

II

Першу збірку поезій, що називалася *Мої дні*, Борис Олександров видав 1946 р. в Зальцбурзі. Поетичні книжки тоді виходили форматом завбільшки з долоню, на кепському папері, зшиті не нитками, а дротяними скріпками... Але це був час, коли поезія знаходила читача...

Ми, що переступили поріг другого півторіччя свого життя, якось не усвідомлюємо браку нашого життєвого досвіду в представників молодших поколінь. А, однак, тих, хто береже в пам'яті подробиці культурного процесу, який відбувався за так званого "тaborового" періоду існування української еміграції, уже помітно поменшало, а далі ще меншатиме. Ті, кому тепер біля сорока, можуть пам'ятати хібащо побутові умови своїх бараків, а ніяк не книжкові появи того часу. А тридцятилітні про той час могли хібащо читати або чути.

Не пригадую, хто це сказав, що труд і культура виключають одне одного, що культура — це продукт нетрудових класів. Протягом кількох по-воєнних років українська еміграція, скучена по таборах "переміщених осіб" у своїй кількасотисячній масі опинилася була в ролі такої "нетрудової класі".

Книжковий голод воєнних років, бажання пізнати те, що за радянських умов було недоступним для читача, а також вільний час, — усе це сприяло попитові на книжку. З другого боку, у тих таборах уперше зустрілися українські літератори з різних місцевостей, різних напрямків і поколінь; зародилося, для багатьох уперше звідане, почуття ностальгії (а це почуття працю вислову, само просилося на папір); виникла й можливість виступити — в тaborових театрах — перед широкою аудиторією. Рясно почали виходити, переважно недовготривалі, українські газети й журнали, поспалися, мов із рукава, поетичні збірки... Тоді одночасно з'явилися на літературному обрії оті два десятки молодих письменників (головно, поетів), що їх ми назвали "поколінням стити "генієм"), — цей успіх випав був на долю так званих "випадків", котрі нічій надії і сподівань згодом не віправдали. Моєї першої збірки (бо я, як уже було зазначено, також належав до цього покоління) критика фактично була не помітила. Щодо *Моїх днів* Бориса Олександрова, то їм припав, так би мовити, середній успіх. Одні хвалили (але досить стримано), інші ганили (але не гостро). Я зупиняюся так докладно на проблемі перших зброях, бо їх успіх чи не-успіх часто вирішує долю письменника: неуспіх (як це було зі Щоголевим) часом спричиняє відхід од поетичної творчості, а передчасний успіх

ЧИ ВИ вже вирівняли залеглу передплату?

Якщо ні — зробіть це негайно!

найчастіше зупиняє мистецький розвиток (як це було з Тичиною).

Найприхильніший відгук на збірку *Мої дні* належав Юріеві Клену, який добачав у віршах Олександрова "співучість Сосюрину" (зазначаючи водночас, що Олексandrів — поет значно вищої культури). Справді, деякі вірші Бориса Олександрова, як то кажуть, аж просяться на музику:

Я за те полюбив твої очі ясні,
Що задуму степів прочитав у зіницях,
Що бездонну блакить, а не далі сумні,
В іх побачив криницях...
(“Вечірня пісня”)

Цю саму сполуку любовної теми з ностальгією бачимо також у "Сонеті":

На схилі гір лягла прозора тінь.
Тебе нема. І сумно гасне вечір...
Старий дзвононар підняв сніжисті плечі
І позира в таємну голубінь.

Ще одна наскрізна, поруч із любовною та ностальгійною, тема ранніх поезій Бориса Олександрова — це ескапізм, бажання... і неможливість утечі:

Ви куди мене, коні, мчите?
Вже нікуди немає доріг...

або

Ех, пішов би десь світ за очі,
Тільки шкода — шляхів нема...

Наявність у збірці *Мої дні* оригінальних і пекладніх сонетів показує, що поетичний обрій Олександрова, вже тоді "Сосюриною співучастию" не обмежувався. Система образів свідчить також про вплив неокласичної школи, зокрема Максима Рильського. Хтось із критиків сказав (а я за ним повторюю), що найдосконаліша річ усієї збірки — це мініатюра "Замок":

Задумою віків холодні віють мури,
Минуле криючи в понурій тьмі бійниць,
Коли про славу тут співали трубадури,
А переможені схилялись мовчки ниць.

Тут у боях кувалась велич славна,
Що дзвоном піснею проїшла в далекі дні...
Чи може й тут чужинна Ярославна
Колись давно ридала на стіні?

А це вже — сприйняття чужого — як рівнорядного зі своїм, точніше — розуміння єдності європейської культури, те розуміння, що було притаманне лише неокласикам та Хвильовому, і що його ще бракує деяким літераторам нашої еміграції, хоч вони й прожили в західному світі по три з половиною десятиріччя.

**

З кінцем 40-х років українська повоєнна еміграція розпоршилася по далеких світах. Заробіток, праця, помешкання та інші матеріальні фактори стали на якийсь час центром зацікавлення української громадськості, а література, особливо

поезія, відійшли на задній план. Треба визнати, що найтяжче вростати в новий ґрунт з-поміж носіїв нашої культури довелося саме письменникам. Може, цим слід пояснити те зниження інтенсивності творчого процесу, яке ми спостерігаємо в Бориса Олександрова: друга збірка його поезій, *Туга за сонцем*, вийшла щойно через двадцять літ після першої, і то наполовину вона складалася з поезій, написаних ще в Європі — безпосередньо після виходу першої збірки.

У *Тузі за сонцем* куди більш вищукано супроти першої збірки розроблено тематику кохання. У світовій поезії існує кілька щаблів любовної лірики. Ще трубадури розрізняли "amor celeste" та "amor profano"; нині ми говоримо радше про поезію сексуальну, еротичну та поезію чистого кохання. Першої в нас нема взагалі, другої обмаль (лише в Рильського, Олекси Стефановича та в автора цієї статті), тож нас не має дивувати, що Борис Олексandrів тонко й делікатно торкається любовних почуттів свого ліричного героя.

Ну, от і все. Спадив твої листи
І засмутивсь, відчувши ніби втому.
Мов не дими, а так немов би ти
Десь відплывла у далеч невідому.

Спали мої... І будем знову ми,
Як мандрівці, що стріліся на мості.
Нехай пливуть твої й мої дими
І, може, десь зійдуться в високості...

До найліричніших речей з другої збірки належать два триптихи: один зветься просто "Триптих", другий — "Музика". Стало трюїзмом говорити про мелодійність і музичність віршів Олександрова. Тільки вірші його, якщо їх покласти на музику, не надаватимуться ані для хорового співу на площі, ані для клубної самодіяльності. Це мала б бути камерна пісня, що до неї личила б музика Шуберта чи Густава Малера.

Як певного роду несподіванка у збірці *Туга за сонцем* з'являється тема неприйняття Заходу разом із його культурою:

А думка, думка шепче: "Тут готика й барокко,
Собори і музеї і скарби давнини".
Я знаю. Тільки все це мое не тішить око,
Бо серце — ой ти, серце! — летіло б з чужини!

Я припускаю, що це, головно, вплив Маланюка, який писав, буцімто йому

Не треба ні паризьких бруків.
Ні Праги вулиць прастарих...

або запевняв:

Що мені телефони, версалі, експреси,
Націо грім Аргентин, чудеса Ніягару? —
Сниться синя Синюха і верби над плесом,
Вольний вітер Херсонщини, вітер-дудар...

Почасти — вертаюся до Олександрова — це була данина тодішній літературній моді: заплющити очі на світ доокола і жити спогадами. На виправдання поета, скажу, що скарби європейської давнини для нас тоді фактично були непри-

УЛАС САМЧУК – ФЕНОМЕН ДУХОВОСТИ ВОЛИНСЬКОГО СЕЛА

“...нам потрібна єдність. Велике космічно-всеобіймаюче почуття згармонізованості. Потрібне з’єднання того вищого порядку, що його мають люди з розвинутим почуттям людського”¹).

Захистувавши ці слова Уласа Самчука, хотілося б відразу увести наші роздуми про творчість Великого Волинянина на ті широкі світові шляхи, де її заслужене місце. Твори У. Самчука тематично охоплюють всі землі України, проте саме Волинь дала йому для творчості базу. В більшості його творів — історичне тло й персонажі Волині. Трилогія “Волинь” принесла авторові літературну нагороду, високу оцінку критики і популярність. Незабаром прийшли переклади “Волині” на інші мови. Цей твір запевнив авторові провідне місце серед сучасних прозаїків.

За словами Євгена Маланюка, “Волинь” — “потужна широколітературна епопея, що підіймається до височини героїчного епосу”. Юрій Стефаник назвав Уласа Самчука “епіком широ-

кого лету”, а Остап Тарнавський, відкривши у його творах продовження міту легендарного Кирила Кожум'яки, порівнює творчість нашого епіка з творчістю всесвітньовідомого грецького письменника Ніко Казауакіса, що внес у філософію нову оцінку вартості людини, відмінну від оцінок, що їх свого часу подали гуманісти. Про ці нові поняття говорить У. Самчук у своєму звіті на з’їзді МУР-у 16. 3. 1947 року:

“У зміст людини вкладається більше, ніж сама гуманість. Передовсім, це певний стиль життя — стиль того рівня, коли людина у своїй етиці і моралі творить зasadничу дистанцію між собою і рештою світу, що її оточує, залишаючись незалежним і повновартим складником цілості”².

Коли приглянемося до стилю життя нашого письменника, побачимо, що він був у цій дистанції від решти навколошнього світу, був дуже незалежним, але і був повновартим для цілості, і боровся за незалежність власної думки в кожній ситуації свого життя. У своїх творах Самчук є відповідальний за свої думки, бо розуміє, що кожний “бачить явища не тим самим оком”.

Біографічні дані Уласа Самчука загально відомі. Народився 20 лютого 1905 року в селі Дермань на Волині в родині хліборобів. Учився в сільській школі, потім у середній в Дермані та в Крем'янці. З середньої школи мусів піти до польського війська. Проте, бувши незалежним, не міг зносити муштри представників ворожої йому влади, втік з війська і опинився в Німеччині, а згодом у Чехословаччині. По 14 роках, у 1941 році здійснилась його мрія — вернутися на Волинь, побувати в Києві, побачити Лівобережжя, працювати серед свого народу. В Рівному редактував тижневик “Волинь”. За надто патріотичну статтю був арештований, по місяці звільнений заходами приятелів-німців. Дістав працю у німецькому пресовому агентстві Дойчес Нахрітенбюро (ДНБ) в Україні, а в 1944 році виїхав назад на еміграцію в Німеччину. У 1948 році переїхав до Канади і досі живе в Торонто.

Вельми несприятливі були обставини для творчості нашого письменника. Жив у вічному русі, серед небезпек, в умовах непригожих для мистецької епічної манери вислову.

Творчість У. Самчука різноманітна: оповідання, хроніки-романи, повіті, мемуари, репортажі, есеї, публіцистика і журналістика. Коли додамо до цього ще й доповіді, промови, принаймні ті, що були друковані, то це справді дорібок, гідний називи другого — по Франкові — каменяря в нашій літературі.

Теми творів У. Самчука по новому розкриють складність людського життя. У. Самчук не прославляє романтики героїчного, такої популярної у нас та питоменної нашій психіці, але віddaє

ступні: собори лежали в руїнах, а музеї та бібліотеки просто не функціонували. На щастя, в Олександрова це неприйняття Заходу не набрало хворобливих форм і не завело поета у сліпий кут (як це сталося з деякими поетами нашої генерації). Ностальгія, туга за рідним, необов’язково мусить бути пов’язана з ненавистю до інакшої природи, із відкиданням чужоземної поезії чи неукраїнської музики. Тож у своїх найкраїших, хрестоматійного рівня, ностальгійних поезіях Борис Олександров звільняється, скажімо так, від “маланкового комплексу”. Тут можу назвати сонет, присвячений сестрі, що залишилася на Україні:

Каштан лишився в нашому дворі.
Ні хати вже немає, ані плоту...

Поезія інтимних емоцій — як загальне поняття — це не тільки лірика кохання; це також вияв родинних почуттів (найчастіше — сина до матері), це також і лірика дружби, на яку українська література не так багата: від Шевченка доводиться робити стрибок аж до неоклясиків... Тому коли натрапляємо на цю лірику у збірці *Туга за сонцем*, то це справляє враження подуву свіжого вітру. Цикл “Листи до друзів” у цій збірці відкривається сонетом, мені присвяченим. Інші поезії цього циклу присвячені мистецтву Миронові Левицькому, артистові опери Йосипу Гошулякові, Романові Маланчуку і та неназваній на імення приятельці, яка сама себе охристила “відьмою”.

(Закінчення в наступному числі)

перевагу тим людям і народам, які твердою систематичною організацією зусиль добиваються до своєї мети, здобувають успіхи важкою боротьбою працею, правопорядком, які всім цим та відповідальністю усувають усі перешкоди в особистому та громадському житті. Таке світовідчuvання Уласа Самчука віddзеркалене в усій його творчості. Воно й надало особливості характеру людини у його творах, людини твердої, мозольної, щоденної і систематичної праці.

Самчук користується реалістичною розгорненою розповіддю. Він вибирає для своїх творів актуальні теми, бо хоче бути "літописцем українського простору в добі, яку сам бачить, чує, переживає".

Він хоче бути з своєю творчістю на потребу дня, зрозумілим і відповідальним. Він знає потреби нашої літератури, розуміє своє завдання і тому так багато творів присвячує темі активно-творчого селянства, що забезпечує тягість життя народу. Це ж вічно-творчий зв'язок людини з реальністю, з землею, зберігає сили селянства для постійного оновлення і поступу. Самчук тільки у "Волині" дозволяє собі на поетичність, на ідилію. В інших творах він суровий, шукає для своїх героїв зударів, бо лише в них повнота життя. Так живуть брати Морози ("Темнота"), які після знищення батьківського хутора, не тратять своєї життєвої активності. Вони не є нещасні жертви, вони, зібравши сили, плянують працювати й будувати нове життя. Правда, це нове життя вимагає від них вислужництва ворогам, але авторовий задум у цьому творі ясний: він, як твердий позитивіст, хоче показати вартість праці у житті людини. Письменник дає характеристику радянського режиму, вказує на причини жорстокості його представників — вона у їх психіці і традиції. Автор доводить, що його герой навіть у радянській системі має ціну, тип куркуля радианська система в майбутньому ще буде штучно розплоджувати.

Цікавим твором, коли мова про особливість психіки головного героя є роман "Чого не гоїть вогонь". У ньому виведений герой Балаба-Троян, що керується позитивізмом, бо хоче організованої, систематичної дії, щоб вижити. Твір викликає дискусію. Виховані на романтиці героїчного читачі бажають видеалізованого героя, праведника, нескореного романтика, а в Самчука — задум вивести не мрійника, але реаліста-позитивіста. Балаба-Троян — це нова людина з великою силою біологічної вітальності. Твір "Марія" оснований на життєписі своїчоки, яка жила в ССР, по другому боку кордону. У творі змальована революційна стихія, вона несе руїну і смерть: брат вирікається брата, батько вбиває сина, мати душить у розpacі дитину (не має чиїї накормити), а чернець вирікається Бога. Панує між людьми зло. Це часи колективізації, руїна власних традицій, розгубленість в обличчі програшу визвольної боротьби. Позитивізм дуже яскраво зображеній у творі "Темнота". Герой твору Іван Мороз, перейшовши тюрму й заслання, робить кар'єру, вислужується ворогові. Знаменитий господар-економіст, він будує радгосп, залізницю Котлас-Воркута, ви-

користовуючи силу маси невільників, до яких він і сам належав, маючи над ними необмежену владу. Герой позитивний у тому, що він здібний, широкого розмаху, але він запродав себе ворогові, віддає їому свій талант і силу. Подібну роль має і другий герой твору — брат Івана Андрій. Він радянський письменник, орденоносець. У нього нарощає конфлікт, бо хоче жити, а за те мусить "хулити правду, творити беззаконіє...". Вчинками героя керує особиста амбіція, жадоба перетривати лихоліття. У творах "Гори говорять" і "Чого не гоїть вогонь" змальовує Самчук збройну боротьбу за волю України. У першому творі — малюнки боротьби гуцулів проти мадярів під час 1-ої світової війни, а в другому — боротьба УПА на Волині в 2-ій світовій війні.

Та найвідоміший твір Самчука, найтипівіший для характеру творчості письменника — "Волинь". У ньому багато автобіографічних моментів. Постать Володьки у цьому творі — це сам письменник. Володькові не вистачала позитивна праця в селі, його цікавили інші країни, мандри у далекий світ. Він хотів знати "куди тече річка" ще бувши дитиною. А ставши юнаком, він уже зінав, що помогти Україні не можна без того, щоб не бути у світі. Перед ним два шляхи — Схід і Захід. Вибрав Схід і попав до в'язниці. Там зустрічає тих, які втікають на Захід. Один з них каже:

"Не шукайте України виключно біля Дніпра. Шукайте її також у Нью-Йорку, Лондоні, Харбіні. Вона в цілому світі, на всій плянеті"³).

У "Волині" є така молитва Володьки:

"Боже, приношу дяку Тобі, що родився в час, коли родиться моя віра — в Тебе, в Батьківщину, в Працю"⁴).

Отже віра в працю поруч віри в Бога, в Батьківщину. Дякує Володько за три віри, бо таких сил духових потребує Самчукова людина для повноти існування. "Праця всьому дасть життя" — твердить письменник, а Батьківщина — "земля основа всього".

Таке глибоке пов'язання людини з землею дає їй не тільки любов до праці, але й потребу віри в Бога, в Батьківщину, народжує такі вартості характеру, якими обдарував Самчук свого Володьку і його батька Матвія — героя "Волині".

Вся родина Довбенків любить працю, працюють і діти, бо в них живе дух стихії бути велетнями, людьми, що "ідуть пралісами, рвуть столітні дуби, розчищають галевини, передають огневі хмиз і хащу: дикий звір чує запах поту людини і з диким жахом тікає у безвість"⁵), — каже письменник. Недільного ранку Матвій з Володьком йдуть у поле стежкою. У зачарованого красою природи й вислідами своєї праці на полі Матвія мимоволі виривається:

"Земля! — Ех, коли б отак років ще п'ятнадцять назад... Ще б потрудився. А тепер не те. Нема вже рук"⁵).

Така характеристика батька — тверезого, ділового, впертого і послідовного — це апотеоза українського селянина. Він прагне бути господарем, власником землі з свободними можливостями розвитку. Володько ідеалізував батька, часто

увявляв собі, що він ніби син великого царя. Батько навчив сина, що життя — не жарт, а тяжкий бій.

Таку настанову до життя змальовує Самчук розвитком подій у трилогії "Волинь", зокрема у житті Володьки, показуючи формування його світогляду, характеру, вибір життєвого шляху. Хлопець, проживши шістнадцять років, зазнав зміни шести влад (цар, Керенський, Центральна Рада, Гетьман, Петлюра, більшовики, поляки), пережив багато смертей, бачив багато крові. Весна хуртовина допомогла зрозуміти Володькові, що дводцяті роки в Україні породили нових людей, що йому, напоєному силовою землі, з вогнем любові до неї треба таки залишити батька і матір, улюблене село й іти у світ, нести людям у ньому правду про свою країну, свій народ, вчитися, гартувати волю, боротися і перемагати.

Настанова Самчука до вартостей такої активно-діючої людини, яка спроможна осягати величезним зусиллям мету, видна у кожному творі. Це вияв Самчукового глибинного етично-морального етосу.

У 1937 році вийшов у Чернівцях роман "Кулак" — в основному історія успіхів Лева Бойчука, організатора дерев'яної і паперової промисловості у відсталих районах Волині. Тут теж прославлена людина праці й поступу. Лев уможливив своїй спільноті краще життя, вищий культурний рівень.

У. Самчук змальовуванням поведінки своїх героїв, твердих реалістів, доказує, що стимулом до прогресу в людей не є ідеології, але конкретні життєві вимоги, творча уява людини. Тому й виступає письменник устами своїх героїв проти сліпої ідеологічної доктрини. Уважає, що найвиришальнішою у виборі державної системи повинна бути національна необхідність і національна рація.

В образі Володька Самчук накреслив риси нового українця, провідника селянства, який увібрал з села все його культурне добро і силу, але знов, що народові потрібні не тільки хлібороби, що мусить селяни "свою виповнити все" — витворити провідну верству й охороняти народ, щоб не був потоптаним та упослідженим, щоб удосконалювався, щоб "свою могти виповнити все" — герої Самчукових творів, здобувають становища; бо вони люди з великою індивідуальною ініціативою і незалежністю. У житті народу їх роль велика. Без таких людей нема розвитку, не буде добробуту. Проте не можна твердити, що автор ставить індивідуальність вище маси. Він уважає, що одиниця і маса — одне одного доповнюють. Провідники плянують, ведуть загал, а загал вилонює з себе індивідуальності й користає з їх досягнень.

Такий підхід до вартостей людини і спільнот, очевидно, не по душі комуністам. Тому вони часто нападають на Уласа Самчука, називаючи його "письменником куркульства".

Самчук гідно використав свій талант. Він дав нам пісню, про яку згадує Є. Маланюк у поезії "Волинське", у ній сягнув початків історичного і духовного життя народу. Дав у час, коли старі ідеї й ідеали банкротували.

Проходять нові процеси в Україні й у світі, народжуються нові активно-творчі сили у нашому народі. Може й зародок, що його засіяв У. Самчук в образах людей, що бережуть традиційний український порядок на землі, бережуть принцип життя людини у вічно творчому і живому антеїзмі — у звязку людини з землею, даст новий міт, нових, уже наскрізь позитивних героїв.

Раціональна твереза оцінка явищ життя в Уласа Самчука видна особливо в мемуарах. З вибухом німецько-sovєтської війни волюнтаристично войовнича романтика була панівною серед наших провідників. Вони творили похідні групи, щоб нести ідеологічну пропаганду в Україну, пізніше ширili ворожнечу поміж ідеологічними групами в таборах Ді-Пі. Самчук твердо стояв при своїх переконаннях тверезої оцінки ситуації. Він висловлював ці погляди багато разів і в своїх численних прилюдних виступах, у пресі, в листах. Самчук не дав себе втягнути в жодне угрупування націоналістів після того, як вони поділилися (хоч мав близькі, дуже сердечні взаємини з окремими людьми тих угрупувань), ні не піддався намовам партизан піти до їх лісового царства, мотивуючи це раціональним аргументом, що за кожну необдуману саботажеву акцію на Волині знищено багато провідних людей і українського населення в містах і селах. На відмову отаманові Бульбі-Боровцю піти до лісу прийшлося письменникові діставати листи з лайками і такими епітетами, як "антихрист", "підлабузник" чи ще й гірші. Але їх він переболів і витримав у своєму переконанні.

Згадаємо й поставу У. Самчука як голови МУР-у, коли там розгорілася ненависть поміж провідними поетами і письменниками. Самчук діставав багато листів і мусив їх відповідно полагоджувати.

Як хотів він наблизити Є. Маланюка з його "розмахом жесту і чуттям міози" до людей Сходу, тих, які десятиліттями жили в умовах терору, без свіжого подуву творчих спонук, без нових ідей.

У Самчукових мемуарах багато вражень, описів, оцінок такого складного періоду життя нашого народу і самого письменника, яким був час Другої світової війни. Іх вартість не тільки історична, літературна, вони — унікальний джерельний матеріал для дослідів психології творчого таланту письменника. І не тільки самого його, але й усіх діячів нашої культури — сучасників У. Самчука. Не можна вийти з дива, як міг Улас Самчук в умовах війни ці мемуари написати, зберегти документацію і пам'ять про події і людей, все зважити й утрати в прекрасну форму. Читач подивляє незвичайну активність автора, його витривалість у мандрях, відвагу, духову рівновагу, його здібності помічувати стільки, здавалося б, будених явищ, але зв'язувати їх, часто гумористично з винятково важливими для людини й народу проблемами життя.

Дехто з читачів уважає, що у своїх творах Самчук надто багато місця віддав описам гостин, харчів на столі. Та це належить до реалістичної

манери опису, відповідає вдачі письменника. Він щиро признається, що він не аскет, що прийняття додавали йому енергії для праці, оздоблювали побут, плекали дружні взаємини з людьми.

Критики Самчукової творчості—такі, як Юрій Шерех, Іван Кошелівець, Богдан Кравцов, Юрій Лавріненко, Володимир Державин та інші вказують на феномен Самчукового таланту. Ю. Шерех, наприклад, звернув увагу на те, що "Ост" полемізує з Достоєвським. І. Кошелівець назвав цей твір мистецьким вивершенням українського реалізму, В. Державин уважає, що "Морозів хутір" можна поставити поруч з романами О. Бальзака, К. Гамсунна, Л. Толстого, бо у творі висловлені з глибоким патосом оригінальні думки, "незалежні від опінії читацтва та преси і ствердженні монументальною самопевністю глибинного етичного етосу".

Виплекало цей талант і надхнуло глибоким патосом волинське село, земля.

Письменник черпав спонуку до творчості, тематику, ситуації, події, знання психології характерів з життя волинських селян. Самчуга вирядило волинське село у світ з багатою ідейним, психологічним та емоційним багажем. Тому й не диво, що подивляючи монументальну величність, багатство і розкіш будови святынь св. Петра в Римі і Нотр-Дам у Парижі, він не мав тих особливих емоцій — відчуття божественності, які він переживав у церкві св. Трійці в Дермані. А дивлячись з висоти Сакре-Кер на Париж, думками був у Дерманській сільській церкві. Бо джерелом його духовності було волинське село, його в'яже з ним не тільки корінь роду, але й уся та могутня сила землі, яку Улас Самчук так глибоко відчуває і так високо цінує.

1) Улас Самчук. Плянета Ді-Пі. Накладом Т-ва "Волинь", Вінніпег, 1979. Стор. 193.

2) Улас Самчук. Там же, стор. 194.

3) Улас Самчук. "Волинь", видання третє, т. 3. стор. 257.

4) Там же, т. 1, стор. 385.

5) Там же, т. 1, стор. 322.

Іван МАЙСТРЕНКО

СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

(З нагоди сторіччя з дня його народження)

Вперше я почув про Винниченка восени 1914 року, коли мені було 15 років. Тоді, в містечку Великі Сорочинці на Миргородщині сходилося чоловік з п'ять учнів місцевої учительської семінарії на спільне читання творів В. Винниченка. Це були нелегальні сходини, бо читання будь-яких творів українською мовою було заборонено майбутнім учителям.

До того я читав українські книжки, друковані "ярижкою" (російськими літерами) у київських виданнях Губанова. Мені потрібний був деякий час, щоб привычайтись читати "кулішкою" (українською абеткою). Але на сходинах семінаристів читав для всіх присутніх вже добрий знаєвець літературної української мови, старший за мене семінарист, учасник підпільної української "Юнацької спілки" і такий же як і я опішнянин (містечко Опішнє на Полтавщині), Кузьма Багрій.

Читав він нам невеличкі оповідання Винниченка, здається, "Таемна пригода", "Талісман" та ще щось інше.

Пізніше, зв'язавшись теж з підпільною "Юнацькою спілкою", я читав інші українські книжечки, проте ні один день український автор не зробив на мене такого сильного враження, як Винниченко. Я читав твори Грінченка, Коцюбинського, все те нечисленне, що дозволяла царська цензура українською мовою, здебільшого про сільське життя. Мені присміло було читати оповідання й повісті з сільського життя, але з багатою семінарської бібліотеки я зачитувався класиками російської літератури. В порівнянні з нею, замикання української літератури тільки в рамках сільської тематики мені вдавалось якимсь пониженнем українства. Чайже навіть сільська інтелігенція і навіть "пани" в тих українських оповіданнях не були інтелігентами, а виглядали тільки, як грамотні селянки, як ото Ілько в Грінченковій повісті "Під тихими вербами". Це було б добре, якби поруч такої літератури була українською мовою література про міське життя чи й про сільську інтелігенцію, але таку, якою вона була в дійсності, а не ідеалізована Грінченком та іншими як "хлопоманська".

Таку літературу дав мені Винниченко і тим вирівняв в моїх очах українську літературу з європейською — з Моланасом, Ібсеном, Келерманом, Купріним тощо. Та головне — не тільки тематикою вирівняв, але й мистецькою силою. Винниченко навіть перевищував багатьох популярних тоді іншомовних письменників глибиною психологізму, захоплюючою інтригою й сюжетом, легкою без викрутасів белетристичною мовою. На мою думку, в цьому Винниченко був тоді і зали-

Ще можна набути ПЕТРА ВОЛИНЯКА ПОГОВОРIMO ВІДВЕРТО

на добром папері, 25 фот,
у твердій оправі.

Ціна книги 12.75 дол., включно
з пересилкою.

Книга має 680 сторінок,

Поштові перекази або чеки
виписувати на "НОВІ ДНІ".

шається досьогодні неперевершеним в українській літературі. І цим він мене, п'ятнадцятирічного юнака, полонив тоді. В творах Винниченка я не знаходив ні одного, над яким би я нудився.

І я був не один. Вся українська інтелігенція захоплювалась Винниченком. І не тільки українська. Винниченка друкували в перекладі на російську мову тодішні російські літературні журнали. В такому альманасі, як "Земля", поруч наймодерніших тоді російських письменників, таких, як Бунін, Арцибашев, Купрін, Андреєв, стояло ім'я Винниченка. Щоб його не трактували як письменника російського, Винниченко змушував видавництва ставити над своїм твором примітку — "авторизований переклад з української мови". Ні один український письменник перед революцією не друкувався в отих солідних російських літературних збірниках. Національно свідомі українці пишалися цим. А національно несвідома інтелігенція на Україні (а вона була більш численна, ніж свідома, якої були одиці) носила в душах нерозпущені під морозом царської цензури пуп'янки національної свідомості. Ця свідомість пишно розцвітала під сонцем революції 1917 року і Винниченко чи не найбільш спричинився до цього буйного розквіту.

Українці, члени Центральної Ради, глибоко відчули цю роль Винниченка, коли наставили його головою Генерального Секретаріату України. Центральну Раду підтримувала не лише малочисленна національно свідома інтелігенція, але й та, яка тільки тоді швидко дерусифікувалася, але вже до революції зачитувалась Винниченком в російській мові. А слідом за цією, тепер уже масовою, українською інтелігенцією потяглися народні маси. Тому настало те чудо, яке забувають критики Центральної Ради, що за півроку після падіння царського Центральна Рада мала змогу проголосити Українську Народну Республіку. Хоч ще влітку 1917 року голова Центральної Ради М. Грушевський мусів був писати брошуру — "Хто такі українці і чого вони хочуть". Постать В. Винниченка на чолі уряду УНР ще більше з'ясовувала українцям, хто вони такі і чого вони хочуть. Ця роля Винниченка в національно-державному відродженні України ще й досі недооцінена українською еміграцією. Щобільше, роля ця затуманюється приписуванням Винниченкові і всій Центральній Раді вини за об'єктивні труднощі української національної революції.

Проте на Україні такого необґрутованого приписування вини не було до самої війни 1941 року. Пригадую, на початку цієї війни німці, знаючи популярність Винниченка на Україні, сіяли чутки, що слідом за німецькою армією йде на Україну уряд Винниченка. І тоді головний лікар великого українського курорту, готовуючись з наказу Москви до евакуації курорту на Схід, у розмові зі мною (поворотцем з сибірського ув'язнення) коротко зауважив (російською мовою) — "Іде уряд Винниченка? Це було б погано!" Так говорив російськомовний мешканець України. Очевидно, що німецькі фашисти тільки грали на настроях населення України, щоб по-

легшити собі її окупацію. Але настрої ці німці розгадали добре.

В революцію 1917 року я підтримував духовний контакт з моїм тоді кумиром і учителем Володимиром Винниченком. Він був першим моїм учителем і щодо національної свідомості і щодо соціальних поглядів. Я вважав його одним із тих, хто зформував у моїй душі переконання "всебічника", кажучи його мовою. Тобто, борця за всебічне (а не однобічне) визволення українського народу — і національне і соціальне. За Україну "без холопа і без пана". Тому, коли я вперше і востаннє з ним зустрівся в 1951 році (він помер через тиждень після цієї зустрічі), він відчув у мені справді свого духовного спадкоємця і належно прийняв у своєму "Закуткові" на півдні Франції. Але про це далі.

В революцію 1917 року я, як сільський інтелігент (17-річний), був агентом української революції не від партії Винниченка (УСДРП), а від партії УПСР-ів — селянської партії. Винниченкова партія не встигла за короткі місяці 1917 р. завоювати на свій бік більшість українського робітництва, яке було суцільно русифіковане. Проте все ж таки по виборчому спискові УСДРП до Всеросійських і Всеукраїнських установчих зборів Винниченко був обраний (і до тих і до тих зборів). Мабуть за нього голосувало багато сільських мешканців, на яких впливала ще з дореволюційних часів Винниченкова творчість. Та й слава його як голови уряду УНР — вже після революції.

Через пару років доля привела мене і до тієї партії, одним з лідерів якої був В. Винниченко. Правда, це була вже не УСДРП, а її продовження в умовах Радянської України — УКП. Це були часи загального полівіння і революції, і революційних партій. Відійшовши від державної діяльності як голова Директорії УНР, Винниченко на еміграції у Відні заснував разом з діячами галицької УСДП Володимиром Левинським за кордонну групу УКП (1919-1920 рр.), яка видавала газету "Нова доба". Я читав її і захоплювався нею. Як представник цієї групи Винниченко прибув літом 1920 р. до радянського Харкова, де почав переговори про співпрацю з урядом УРСР на умовах визнання цим урядом самостійності УРСР. Був навіть призначений заступником голови Раднаркому УРСР Хр. Раковського і наркому закордонних справ. Але побачивши, що більшовики не здійснюють його умов про справжню самостійність УРСР, порвав з ними і повернувся до Відня. У Харкові він зустрічався з керівниками УКП (Річицький, Авдієнко, Мазуренко та інш.., але до УКП організаційно не приєднався, розходячись з ними в теорії національного питання. Винниченко стояв тут на позиціях австрійських соціал-демократів (національно-персональна автономія) і закидав самостійницькій УКП, що "ви маленькі більшовики". Я працював тоді від УКП в Донбасі і дуже жалів, що Винниченка так і не побачив.

Після 2-ої світової війни, перебуваючи в Мюнхені, я нав'язав жваве листування з Винниченком. У своїх листах він яскраво змалював цікаві випадки

з його літературної творчості й політичної діяльності. Жалкував, що через політичні розходження українці не спромоглися висунути його кандидатуру на Нобелівську премію. А от росіяни висунули свого Івана Буніна, який і одержав цю премію. Великий майстер російського слова І. Бунін, на мою думку, був слабший за Винниченка, як мистець художнього образу. І Європа, яка ставила в театрах Винниченкові п'єси, значно менше знала Буніна, ніж його.

На запрошення Володимира Кириловича Винниченка я побував у нього в Закутку на півдні Франції. Це було наприкінці лютого 1951 року. Свої враження я записував у щоденнику і нагадаю дещо з тих записів. Частково ті записи були надруковані відразу по смерті Винниченка в часописі "Вперед" (Мюнхен), який був присвячений Винниченкові (число 3-4 за 1951 рік).

З щоденника за 28 лютого 1951 року. Ну, от побачив я нарешті Винниченка, того, хто формував мою молоду душу — українця й революціонера. 1914 рік, Сорочинці, семінарія. Багрій приносить "Таємну пригоду", "Кузь та Грицунь" і т. д. Зустріла мене на вокзалі його дружина Розалія Яківна, ще й тепер струнка, легенька, а колись видно ще й красива жінка. Як умовлено в листуванні, вона тримає в руках "Вперед". Я теж. Це щоб впізнати одне одного, ми ж ніколи не бачились, а її я не бачив навіть на фотографії. (Чому вона ніколи не присилала своїх фотографій, хоч Винниченко чимало своїх). Автобусом доїхали до місцевості, де "Закуток". Внизу видніється 300-річна хата на два поверхі. "Володимир Кирилович не вийшов — з тривогою каже Розалія Яківна, — але ж він дома". "А звідки видно, що дома?" — питаю. "Бо коли б не було дома, оця вивіочка висіла б на воротях".

Відчиняємо двері. Я з нетерпінням хочу побачити лице, почути голос. Але Розалія Яківна заступає вход до хати. Нарешті вона повернулась і я побачив і почув. Перед мною стояв коренастий атлет трохи більшого ніж я зросту. Червоне, ніби загоріле лице. Голос — м'який приємний баритон. Тепер вдумуюсь — як він міг бути інгліз. Та це ж Мирон з "Чесності з собою"! Це ж Макс з "Соняшної машини"! Два дні ми безперестанно говорили. Почалось навіть з сутічок (ідейних), а закінчилося полагодженням і погодженням. Прощаючись на добраніч, він сказав навіть, що мій приїзд може вплине на його здоров'я і він почне працювати...

Та вийшло навпаки — після моєго віл'їзу я дістав у Мюнхені телеграму від Розалії Яківні, що 6-го березня Винниченко помер. Ми з нею багато листувались пізніше аж доки вона психічно занедужала у зв'язку з цією втратою і своєю симотою. Казали мені приятелі з Франції, що вона все більше винуватила... мене. Бо я задуже хвилював його хворого. Я передумав це і вирішив, що може в цьому обвинуваченні є й правда. Не раз під час наших суперечок Володимир Кирилович схилявся на руку і мовчав. Вона казала мені, що то в нього голова болить. І — "Не гарячиться, не гарячиться в розмовах!" Але вона, як лікарка, могла б навіть заборонити нам багато говорити,

а особливо багато сперечатись. Та, мабуть, і сама вона недооцінювала всієї серйозності його хвороби. Мені тепер уявляється так моя роль в цій історії. Я був подібний до тієї людини, яка увійшла в роками замкнену хату, повідчинала вікна й двері. Подув сильний вітер в хату і здув затягнену через усю кімнату павутину... Тим вітром був я (міг би бути й хтось інший з нової еміграції). Винниченкове життя висіло на волосочку.

Про обставини смерті Розалія Яківна писала мені в листі таке: Це було теплого весняного вечора. Володимир Кирилович стояв з Розалією Яківною коло будинку і раптом, закінчивши жартівливу фразу, притулився чолом до стінки. Вона зробила рух до нього, хотіла повернути до себе його голову, а він схилився до стіни і тихенько сковзнув до землі. Обличчя його виявляло глибокий спокій і ніби легеньку усмішку. І так він лежав увесь час, ніби спав, у квітах та молодих весняних гілочках, що тамтешні друзі принесли для нього. Його поховали на маленькому цвинтарі Мужену, з якого видно далеко далечін, яку він любив і де панує великий спокій.

Мої спогади у ч. "Вперед" я закінчив словами: "Він лежатиме там до того моменту, коли понесуть Його на рідну землю..."

ДОПОВІДЬ ПРО "МАРУСЮ ЧУРАЙ"

12-го жовтня 1980 р. у приміщенні Народного Дому в Сідні (Австралія) письменник Дм. Нитченко прочитав доповідь на тему "50-ліття Ліни Костенко та її історичний роман "Маруся Чурай".

Доповідь відбулася у супроводі художнього читання віршів поетеси, зокрема уривків з віршованого роману. В читанні взяли участь п.п. Клава Фольц, Галия Кошарська, Любка Луцька і Є. Гаран.

Як відомо, Ліні Костенко бойкотували обіцяні радянські чинники протягом 15 років (1962-1977). Її не згадували в радянській пресі і не давали друкуватися. Цей бойкот був спочинений букетом квітів, що його Ліна піднесла Чорноволові на його судовому процесі. Сторожа вирвала квіти в Чорновола з рук і кинула їх до смітника.

Аж 1977 року вийшла збірка "Над берегами вічної ріки" і то в манюсінському накладі — 8.000 примірників, тоді як в Україні одних лише шкільних бібліотек нараховується понад 60 тисяч. Коментарій рецензії на цю книгу не були дозволені в радянській пресі, хоч у вільному світі цей твір був відзначений щедро і часто.

Роман "Маруся Чурай" вийшов у травні 1980 року, тим же мізерним накладом. Любов читача до поетеси виявилася в тому, що книгу розкупили за три дні після виходу.

Твір Ліни Костенко чи не найцікавіший з огляду на художні засоби, мовне багатство, опис незнаних широкому читачеві деталів.

Присутніх у залі було понад 100 осіб. Дмитро Нитченко вже читав цю цінну доповідь у Мельбурні і тепер його запросили з нею до Аделяїди.

Є. ГАРАН

НАЦІОНАЛЬНА ФУНДАЦІЯ МИСТЕЦТВ У ВАШІНГТОНІ

(Інтерв'ю з Головою Н. Ф. М. Ю. Повстенком)

У газеті "Вашингтон Стар" за 19-те жовтня була надрукована ілюстрована стаття спеціальної співробітниці з ділянки балетного мистецтва Анн Мері Велш під заголовком "Мистці: із Сходу на Захід". У статті говорилося також про діяльність американської організації **НАЦІОНАЛЬНА ФУНДАЦІЯ МИСТЕЦТВ** на чолі з Юрієм Повстенком, фото-знімку якого також було поміщено.

З цієї нагоди, наш співробітник провів інтерв'ю з цим відомим серед українців діяспори й американської громадськості Вашингтону громадсько-культурним діячем, яке пропонуємо увазі наших читачів.

Запитання: Розкажіть, будь ласка, про першочатки і завдання створеної Вами Національної фундації мистецтв..

Відповідь: Ідея створення нашої організації виникла у нас, коли корифей вокального мистецтва, мій приятель Джордж Лондон, який у той час був мистецьким керівником Вашингтонської опери і директором Оперного інституту Америки, запропонував оперній співачці Ренаті Бабак допомогти їй в обробці її репертуару в мовах оригіналів для виступів на сценах Заходу. (Як відомо, репертуар Великого театру в Москві, де провідні ролі протягом десяти років виконувала Р. Бабак, виконується виключно російською мовою). Бабак приїхала до Морозівського комітету, який у той час був дуже активним у Вашингтоні і діяльності якого багато з нас старалися допомогти. Активні члени цього комітету Андрій Міхняк та подружжя Маслянків намагалися допомогти Р. Бабак організувати її життя у Вашингтоні на кілька місяців, на які вона приїхала. Довідавшись про те, що українці Нью Йорку навіть не спромоглися дістати її право на працю в США, хоч їй це обіцяли зробити добре устабілізовані українські організації, як наприклад Інститут українських студій в Гарварді, на користь яких Р. Бабак виступала, а також редакція газети "Свобода", я звернувся з цією справою до моого приятеля, вашингтонського адвоката Гордона Малика. Тут у нас і народилася ідея створення *Національної фундації мистецтв*, неприбуткової корпорації, мета якої зберігати і розвивати культурні здобутки і мистецькі традиції етнічних груп в американському суспільстві та підтримки тих мистців і артистів, які, вибравши свободу, прибули до США без засобів до життя і потребних зв'язків. Варто додати, що на початку дирекція НФМ складалася майже виключно з українців.

Запитання: Якими засобами плянує фундація виконати поставлені перед собою цілі?

Відповідь: Практично, нам треба було знайти прихильників наших ідей серед американського суспільства, щоб створити мінімальну основу для

нашої діяльності. Цих прихильників і жертводавців ми знайшли серед наших особистих знайомих і також даючи серії малих концертів для вибраних груп людей, які цікавилися нашою діяльністю. Створивши таким чином основу, ми знали, що нам треба вийти на "ширші води". Отож, крім організування малих закритих концертів та практичної допомоги влаштування концертів і програм для інших організацій, ми вирішили влаштувати спільній концерт Ренаті Бабак і Павла Плішки з фортепіянним супроводом Томи Гринькова в Культурно-мистецькому центрі імені Кеннеді у Вашингтоні. Треба сказати, що цю ідею широко підтримала українська інтелігенція столиці та Об'єднання українців Вашингтону, склавши не тільки свої пожертвування, але й серйозну позичку для здійснення наших задумів. Концерт був тепло прийнятий столичною критикою, але також викликав багато контроверсій. Одним не подобалося, що цей концерт був під гаслом "Прав людини", деяким українцям не подобалося, що він не був виключно українським, інші турбувалися заробітком, але наш розрахунок був правильний: на нас звернула увагу американська "велика" преса (в різних газетах і журналах з'явилося понад 30 статей на цю тему), радіо і телебачення. Але, основне — ми відкрили себе для багатьох прихильників наших ідей. Вони знайшлися серед журналістів, артистів, художників і поетів, серед впливових членів уряду, сенаторів та конгресменів. В дирекції Фундації є такі визначні громадські діячі столиці, як видавець широко розповсюджених журналів США і Канади Джей Бравн, відомий діяч Рон Мітчелл, директор Вашингтонського балету та театральний критик вашингтонської газети Алтон Міллер, відома в музичному світі США діячка Люк Бандел, яка є тепер директором Культурно-мистецького центру в штаті Орегон та інші.

Запитання: Поінформуйте, будь ласка, наших читачів про практичне втілення в життя цих плянів і задумів.

Відповідь: Ми здобули визнання за свою діяльність, як наприклад, дві проклямациі (з 1979 і 1980 років) мера міста Вашингтону Маріона Беррі, в яких він проголосив "День Мистецтва" у Вашингтоні з подякою Фундації за (цитую з Проклямациї) — надзвичайно великий внесок в розвиток культури нашого суспільства, даючи естетичне задоволення і виховуючи наших громадян на зразках високого мистецтва". Від нових прихильників, індивідуальних меценатів і корпорацій Фундація отримала значні пожертвування, а також провела двічі дуже успішну збірку під час вже традиційної "Вечірки куштування вина", в якій взяли участь визначні громадяни американської столиці. Фундація також взяла участь у складенні мистецької програми міжнародного з'їз-

ду єврейської організації "Бнай Бріт", який відбувся на початку року і в успішному формуванні Національної ліричної опери у Вашингтоні. Тут варто згадати, що після дуже успішних постановок опер "Сільська Честь" — Маскані та "Трубадур" — Верді, плянувалося поставити столичну прем'єру опери "Запорожець за Дунаєм" Гулака-Артемовського з тим, щоб у цій постановці взяли участь видатні українські солісти і танцювальні ансамблі. Було проведено велику підготовку, включно з придбанням оркестровки, домовлень із співаками, танцювальним ансамблем, симфонічною оркестрою, хормайстрами, диригентами, режисерами та заангажування театру. Але, ця ініціатива, як не дивно, зустрілася з байдужістю українців Вашингтону та їхніх організацій. Деякі з них поставились до цього просто вороже. Наткнувшись на такий несподіваний феномен, за моєю рекомендацією "Запорожець" було знято з програми, до того часу, коли цю перлину українського мистецтва опера можна буде поставити зовсім незалежно від реакції на це місцевих українців та їхніх організацій.

Запитання: Як поставились до культурно-мистецьких починань і діяльності Фундації офіційні і приватні кола американської громадськості?

Відповідь: До "офіційних кіл" ми не зверталися, тобто, ми поки що не подавали формального прохання до уряду на грошову допомогу для нашої діяльності. Ми вважали, що перш за все нашу діяльність треба устабілізувати, тобто устабілізувати своє реноме. Але, практично ми пов'язали свою творчу співпрацю з багатьма громадськими і діловими організаціями, а індивідуально з багатьма політичними і громадськими діячами. Список почесного комітету для влаштування концерту Бабак — Плішки — Гринькова, я гадаю, говорить сам за себе:

Under The Patronage Of
Senator ROBERT J. DOLE
and Senator CLAIBORNE PELL

Honorary Committee

Sen. Howard M. Metzenbaum, Chairman

Hon. Bill Archer, Sen. Howard H. Baker, Jr., Luke Bondle, Fr. Geno Baroni, Sen. Birch E. Bayh, Jr., Sen. Robert C. Byrd, Sen. Dennis DeConcini, Sen. Pete V. Domenici, Sen. Robert P. Griffin, Eve R. Grover, Peter Hackes, Sen. S. I. Hayakawa, Delano E. Lewis, Dr. Thomas Mastroianni, Ronald B. Mitchell, Nell E. MacCracken, Brenda Strong Nixon, Abe Pollin, Hon. Walter E. Washington, His Eminence Most Reverend Mstyslav, Archbishop of Philadelphia, Metropolitan of the Ukrainian Orthodox Church of the United States.

Треба сказати, що наша діяльність у напрямку здобуття якнайширої підтримки громадськості є безупинною і з кожним днем дає нові успішні наслідки. Нашою діяльністю цікавляться і її підтримують кілька послів та їхніх посольств, якнаприклад — Італії, Єгипту і Парагваю. Найнові-

шим здобутком було залучення видавця світового рівня популярно-наукового журналу "Омні", Кетрин Кітон. Ми не тільки отримали значний грошевий внесок від цього широко відомого журналу, але пані Кітон спеціально прилетіла з Лондону до Вашингтону, щоб презентувати нашу Фундацію в проголошенні мером столиці "Дня Мистецтв". Наша співпраця поширилась далі у серії спільніх проектів, які пов'язані з ростом популярності класичного мистецтва та із сприянням кар'єрі артистів, яких презентує Фундація.

Запитання: На яку ділянку мистецтва (образотворче, музичне, театральне) Ваша Фундація зосереджує свою особливу увагу?

Відповідь: Наша організація є новою і досі її діяльність була трохи розорошеною. Не дивлячись на влаштування колись мистецької виставки української художниці Катерини Кричевської-Росандіч, і тепершні приготування до виставок татарського мистця з України*), наша діяльність в основному була сконцентрована на вокально-музичному мистецтві. Але, відповідаючи на Ваше питання теоретично, ми цікавимося всіма ділянками мистецтва, з тією передумовою, що вони мусять бути на якнайвищому рівні.

Запитання: Чи американсько-українська громада або окремі її представники беруть участь у діяльності Фундації?

Відповідь: І так і ні. Ми співпрацюємо і допомагаємо всім, кому наша допомога і співпраця потрібна. Так — якщо судити з того, як віднеслась вашингтонська українська громада до організації концерту в "Кеннеді Центрі", і ні, у випадку підтримки ідеї прем'єрної постановки "Запорожця" на столичній сцені. На це є дві основні причини: по-перше члени української громади мало ознайомлені з діяльністю НФМ, по-друге, ця громада страшенно переобтяжена своїми власними внутрішніми справами, тобто, влаштуванням різних зборів, пікніків, забав, політичних зібрань і так далі. Вони чомусь не навчилися робити це на громадському рівні і тому багато їхньої діяльності є розорошеною чи дубльованою. Крім цього, на підставі моїх спостережень, можу ствердити, що вони не тільки не мають амбіцій вийти поза рамки свого власного оточення, але й панічно лякаються такої ідеї. Також, нема де правди діти, міжнародного рівня класичне мистецтво, особливо музика, українців у загальному дуже мало цікавить. Тому, відповідаючи на Ваше запитання, повторюю — за каденції голів Об'єднання українців Вашингтону Івана Сася і Дм. Корбутяка, можна сказати так, бо вони добре розуміли можливості, які відкривалися для поширення зв'язків і впливу їхньої організації на американське суспільство. Водночас, як не дивно, вашингтонський відділ УККА та деякі представники

*) Рема Баганчіна, українки з Канади Наталки Гусак та новоприбулого художника з Ленінграду Юрія Кокояніна.

Проголошення "Дня Мистецтв" у Вашингтоні посадником міста Маріоном Беррі. Проклямацію проголошення приймає Кетрін Кітон, видавець популярно-наукового журналу "Омні". Праворуч — голова Національної фундації мистецтв Юрій Повстенкo.

Православної церкви на чолі із своїм настоятелем, ставились до проектів НФМ якщо вороже. Тому, про участь української громади в діяльності Фундації можна говорити тільки на індивідуальних основах.

Запитання: Чи Фундація має зв'язки з українськими науковими, громадськими і культурно-мистецькими організаціями нашої діаспори?

Відповідь: Так. Хоч вони і початкові, однак ці зв'язки і навіть співпраця існують і далі розвиваються. В загальному тут треба назвати Об'єднання українських письменників. Вашингтонський відділ УВАН, видавничі спілки "Нові дні" і "Українські вісті", Братський Союз і його газета "Народна воля". Центральне Представництво Української Еміграції в Німеччині, українська католицька (Патріярхальна) громада в Англії. Також варто згадати добре ділові контакти з "Прологом" і журналом "Сучасність".

Запитання: Які окремі українські мистці і при яких нагодах брали участь в імпрезах Національної фундації мистецтв?

Відповідь: Художниця Катерина Кричевська-Росаніч, зірки опери Рената Бабак, Павло Плішка, піяніст-концертант Том Гриньків. Встановлено ділові контакти з оперним співаком — басом Йосипом Гошуляком, з деякими українськими оперними колективами і талановитими молодими, хоч ще невідомими артистами.

Запитання: На закінчення, просимо поділитися плянами дальшої діяльності, очоленої Вами Національної фундації мистецтв.

Відповідь: Наша Фундація плянує здійснити ряд виступів видатних співаків, здебільша в супроводі повної симфонічної оркестру, організувати виставки художників і літературні вечори поетів і письменників. Окрім талановиті мистці отримають нашу моральну і матеріальну допомогу. В нашій діяльності, ми, в свою чергу, розраховуємо на допомогу свідомого і не байдужого до мистецтва в усіх його проявах громадянства. Про кожний плянований Фундацією виступ будуть відповідні оголошення.

B. Ш-к

НАШЕ ПРИВІТАННЯ

Відомого громадського працівника й давнього постійного приятеля "Нових днів" п. Дмитра Пригорницького щиро вітаємо з його 80-літтям і бажаємо йому також надалі кріпкого козацького здоров'я.

Редакція

Василь ГРИШКО

ЗА РЕАЛІЗАЦІЮ МІСІЇ ОДУМ-У

Доповідь на ювілейному з'їзді ОДУМ-у США й Канади з нагоди 30-річчя ОДУМ-у

1. Пригадка про коріння, суть і призначення ОДУМ-у

Питання про майбутнє ОДУМ-у — це питання про властиву суть і призначення цієї організації серед інших складників тієї спільноти українців у світовому розсіянні, що їх ми тепер називаємо "українська діаспора". А це своєю чергою приводить нас до питання про коріння ОДУМ-у. Зрештою, це коріння загальновідоме: воно те саме, з якого відразу ж по Другій світовій війні, в масах нової в той час політичної еміграції з повноволеної російсько-комуністичним тоталітаризмом Великої України, зродилась нова й молода тоді своїм людським складом Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП). Саме ця партія, яку очолив також іще досить молодий тоді Іван Багряний, ставши виразницею національно-візвольних, демократичних, прагнень основного масиву української нації, стала творцем також спорідненої в ідейному сенсі масової організації демократичної української молоді поза Україною.

У підписаній одним із його публіцистичних псевдонімів статті "До проблеми української молоді" 1949 р., критикуючи партійницький антидемократизм створеної націоналістами Спілки Української Молоді (СУМ), Багряний писав (підкреслення тут і далі, де інакше не зазначено, мої — В. Г.):

"...Потрібна інша, справжня організація молоді... не партійна, а надпартійна. Соборницька. Демократична. ...Ходить про суть. А суть мусить бути така, щоб ця організація молоді.. виховувала молоді у демократичному дусі, вишколювала національно свідомих, політично і всебічно розвинених, високоморальних і активних громадян" ("Наши позиції", орган ЦК УРДП, ч. 5, 1949, ст. ст. 77, 79).

Як видно з цього, в самому задумі ініціатора майбутнього ОДУМ-у спеціально було підкреслено саме демократичний ідеально-політичний зміст цієї організації молоді, демократичний напрям її національно-виховного й громадянсько-вишколювального завдань, отже — орієнтацію на демократію як концепцію суспільного життя.

Саме в реалізації цього змісту, в забезпеченні української демократії молодим поповненням і молодою зміною, якраз і полягало властиве призначення ОДУМ-у, що таким чином мав бути організацією виховання й вишколу молодих українських демократів. І про це також цілком недвіднечно сказано в програмовій доповіді Багряного на 4-му з'їзді УРДП 1955 р.:

"...На повен зрист стало питання молоді... (питання про) збільшення кадрів української демократії в її боротьбі проти ворогів за демократичну Україну... (про) доплив крові, зрист резервів української демократії за рахунок молоді. Досі монополь на молодечі організації (на еміграції) мали націоналісти, а в Україні — окупантська КПУ. Ми вирішили стати до змагу з тими й з тими — створити дійсно демократичну ... організацію молоді, як школу політичного й національного виховання української молоді. В наслідок наших старань така організація й постала 1950 р. — Об'єднання Демократичної, Української Молоді (ОДУМ).

"ОДУМ", — казав далі Багряний, — "мусить бути незалежною демократичною організацією. Наша політика на терені молоді не переслідує мети опартійнення молодечої організації. Але ми також не хочемо, щоб організація демократичної української молоді була ідейним та політичним хаосом... Назва до чогось зобов'язує, вірніше — щось має відбивати"...

Ось оці, висловлені Багряним, суть і призначення ОДУМ-у було вкладено в цю організацію її творцями. І, відповідно до цього, на згортовану в ОДУМ-і демократичну українську молодь було покладено життєво важливу місію щодо майбутнього української демократії в тій сфері українського життя, що відбувається поза Україною та називається нині українською діаспорою.

2. Власне обличчя ОДУМ-у на тлі проблем еміграційного та діаспорального періодів його 30-річного минулого

Цілком закономірно, що нині, коли за ОДУМ-ом уже ціле 30-річчя існування й діяльності, а перед ним нове десятиріччя і нові перспективи, обговорення проблем одумівського майбутнього неухильно вимагає відповіді на питання: у якому ж стосунку до визначеного на старті в життя суті, призначення та їм відповідної місії був ОДУМ протягом свого минулого 30-річчя? І якою мірою є ще й далі, якщо взагалі є, актуальним цей стосунок перед лицем загальних перспектив наступного десятиріччя?

Щодо минулого 30-річчя, то воно виразно поділяється на дві відмінні одна від одної половини. відповідно до того, чим були ці періоди часу в українському житті поза Україною. Першу половину загально можна назвати еміграційною, а другу — діаспоральною.

У першій половині, яка тривала до середини 60-их років, суть і призначення ОДУМ-у, як

організації виховання, гуртування і гартування молодих українських демократів — не в партійному, але в ідейно-політичному розумінні — здійснювалися досить послідовно й успішно. Саме тому в першій половині свого існування й розвитку, маючи відповідне свої назви власне обличчя, ОДУМ мав також і свою особливу вагу в загальноукраїнському житті цієї еміграції, як складова частина ідейно-політичного табору української демократії в ній. І треба сказати, що якраз активна причетність до життя своєї національної спільноти і чітке ідейно-політичне самовизначення в ньому зумовили той факт, що саме ця перша половина минулого 30-річчя ОДУМ-у була в його доцьогласній історії найбільш динамічна і яскрава.

Інакше становище виникло в другій половині минулого 30-річчя, коли українська еміграція з часів Другої світової війни перестала бути еміграцією, а перетворилася на суму приречених на постійне життя поза Україною людей української національності з громадянською принадлежністю до країн свого оселення, і таким чином створилася *українська діаспора*.

Початок діаспорального періоду в житті українців поза Україною хронологічно був зафіксований датою організаційного оформлення української діаспори першим Світовим Конгресом Вільних Українців 1967 р. І цей початок збігся з кінцем періоду "холодної війни" в міжнародно-політичному житті та з початком так званого "мирного співіснування" між західно-демократичним та східним тоталітарно-комуністичним таборами державних потуг. Цим фактично було зведено на нівець великих сподівань української політичної еміграції та на довгий час деактуалізовано реальність її визвольної місії в стосунку до України. А це внесло в проблему переходу від еміграційної до діаспоральної концепції українського життя поза Україною елемент кризи, яка ускладнила й без того кризовий характер перехідного періоду, що розтягся аж до кінця 70-их років.

А в зв'язку з цим переходовий період став періодом шукань, дискусій і конфліктів на тлі природного зіткнення консервативних і поступових сил і тенденцій. Наслідком цього в кризовому стані опинились усі політичні середовища української діаспори, і цей стан виявився особливо тяжким для демократичної частини цих середовищ, об'єднаних в УНРаді. Як відомо, УНРада в цей кризовий період не витримала проби невід'ємної від демократії вільної дискусії і через це втратила характер демократично-державницької інституції. Безперечно, цей факт спричинив велике ускладнення кризових процесів у всіх складових партіях УНРади, у тому числі і в УРДП. А з цим пов'язане послаблення УРДП, звичайно, негативно відбилось і на розвитку ОДУМ-у в цей період.

Вплив кризової атмосфери цього переходового періоду набув особливого значення для ОДУМ-у зокрема ще й у зв'язку з тим, що в цей же час до голосу в ОДУМ-і почало приходити покоління народженої вже поза Україною молоді, що виростала в атмосфері відомого конфлікту поколінь у країнах їхнього народження. Це знайшло

свій вияв у щодалі більш помітному втіканні молодшої одумівської молоді від політичної за своєю суттю проблематики українського національного життя в діаспорі. Фактично ж це означало втікання від реальності життя взагалі в нереальний так званий "аполітизм" чи "невтралізм", а по суті — дефектичний пасивізм.

Звичайно, в цей період ОДУМ і далі досить добре виконував своє найперше завдання — збереження згуртованої в ньому молоді передусім у свідомості своєї української національності. Але це завдання виконувалося переважно на елементарному рівні виховної праці в межах молодших вікових груп неповнолітнього віку. Коли ж ідеться про повнолітню молодь ОДУМ-у, то навіть і першочергова справа втримання цих молодих людей в орбіті українського національного життя виявилася складнішою, ніж на це була спроможна своїми засобами організація. Адже національне життя для цієї групи невід'ємне від суспільно-політичного, бо ж ідеться про молодь того віку, у якому вона в країнах свого громадянства має вже всі повнозначні громадянські права й обов'язки, отже — мусить бути й політично активною. Цим самим вона повинна була бути не лише повнозначним складником громадянського життя також своїх українських спільнот у цих країнах, а й бути передовим активом у ньому, зокрема ж — і в політичній сфері цього життя. На жаль, протягом переходового періоду становлення української діаспори в ОДУМ-і якось немов би стали забуватися коріння та суть і призначення цієї організації саме демократичної української молоді. На базі хибного розуміння непартийності, як нібито непричे�тності до ідейно-політичного життя взагалі, більшість згуртованої в ОДУМ-і молоді категорії громадян найбільш активного віку фактично виключила себе з ідейно-політичної сфері організованого українського життя в діаспорі.

Саме в процесі такої втрати свого ідейно-політичного обличчя прийшов тепер ОДУМ до початку свого четвертого десятиріччя. І тому саме тепер, коли ідеться про перспективи ОДУМ-у в цьому наступному десятиріччі, постає питання: чи тенденція деполітизації організованого життя молоді в ОДУМ-і відповідає тим реальним обставинам і вимогам життя української діаспори, перед якими вона стоїть та перед лицем свого майбутнього взагалі? І які саме вимоги ставить зокрема перед ОДУМ-ом це наступне десятиріччя його майбутнього?

3. Українська діасpora, українська політика, українська демократія і проблема молодої зміни

Передусім мусимо визначити саму суть української діаспори в її стосунку до тих вимог, що стоять у наступних 80-их роках перед українською нацією взагалі, а це значить — визначити стосунок діаспори до батьківщини української нації. У зв'язку ж із цим мусимо пригадати, що саме поняття "діасpora" в первісному своєму значенні було окресленням розсіяного по всьому сві-

ті єврейства (чи "жидівства", як дехто воліє це називати) після втрати ним своєї державності в Ізраїлі. Зокрема ж у поняття єврейської діаспори з'війшла також ідея збереження в країнах їхнього громадянства інтегрованих у них мас єврейської національності на базі віри їхніх ізраїльських предків. І ця віра фактично стала національною ідеологією єврейства в діаспорі, а центральною в ній — ідея служіння єврейським національним інтересам в умовах громадянства будь-якої країни. Згодом це знайшло своє конкретно-політичне втілення в сіоністичній ідеї відновлення, а потім утримання і забезпечення підтримкою країн єврейського розселення державності Ізраїля.

Українська діасpora, як концепція українського життя поза Україною, в своїй основі має, власне, ідею збереження в масах людей української національності в світовому розсяянні свідомості спільноти своїх українських інтересів. При чому — в діаспоральній концепції українського життя йдеться про українські інтереси в двох головних аспектах. З одного боку — це інтереси українців, як громадян країн свого постійного оселення чи народження, де, за умов конечної інтеграції в життя різнонаціонального за своїм походженням населення цих країн, українці мусять організовано захищати й забезпечувати спеціальні культурні й політичні інтереси своєї національної групи. А з другого боку — це інтереси українців, як вихідців із батьківщини своєї нації, супроти якої воно мають свій національний обов'язок, а саме: шляхом організованого впливу на політику цих країн, відповідно впливати й на стосовні до долі своєї національної батьківщини політичні сили й тенденції в зовнішньому світі.

Саме в цих двох аспектах остаточно окреслилась репрезентована тепер Світовим Конгресом Вільних Українців діаспоральна концепція українського життя поза Україною. І, як бачимо, в обидвох цих аспектах так чи інакше найсуттєвішим залишається таки елемент *політичний*.

Життя української діаспори в наступному десятиріччі вимагатиме від українців у країнах їхнього громадянства не тільки продовження їхньої політичної активності, але й посилення цієї активності та удосконалення її форм і засобів. І цілком природно, що ця вимога життя найперше стосується саме повнолітньої віком і повноправної за своїм громадянським станом молоді старших річинників усіх українських молодечих організацій у діаспорі, в тому числі зокрема й ОДУМ-у. Річ бо в тім, що саме тепер, у 80-их роках, прийшов час, так би мовити, громадянського "іспиту зрілості" якраз тих молодих українських людей, які є вже українцями діаспоральної формациї. А це значить — прийшов час їм стати не лише активістами, але й ініціаторами, повновідповідальним чинником самого формування того нового обличчя, характеру й стилю українського політичного життя в діаспорі, якого вимагає майбутнє. А це майбутнє є вже сучасним сьогодні.

І треба сказати, що, мабуть, чи не головною причиною слабости й відсталості українського політичного життя в діаспорі є той факт, що в ньому змаліла й постаріла якраз його демокра-

тична, поступова течія. Наслідком цього дійшло до такої аномалії, що в той час, коли абсолютна більшість українців у діаспорі є громадянами саме демократичних країн та сповідує ідею демократії, — в цей самий час організоване життя українців у цих країнах та в діаспорі взагалі відбувається в атмосфері неспівмірної переваги в ньому авторитарно-консервативних політичних сил і тенденцій. Тому саме в демократичному секторі українських політичних сил у діаспорі найконечнішою потребою часу є ініціатива й творча активність нових, свіжих людей демократичних переконань, які мали б досі вирости в ОДУМ-і.

4. Демократичний напрям самовизвольного руху в Україні, Український Демократичний Рух у діаспорі та вимога часу щодо молоді

Та справа не тільки в тому, що наявний тепер стан української демократії в діаспорі не відповідає і навіть суперечить домінуючій ролі демократичних сил і самим демократичним зasadам суспільного життя в країнах громадянської принадлежності українців діаспори. Справа також у тому, що це не відповідає й суперечить тому розвиткові українського самовизвольного руху на батьківщині української нації, що популярно називається дисидентським рухом. За свою суттю — це рух за реалізацію належних українцям на їхній батьківщині людських і національних прав — це національний український демократичний рух. І це засвідчено тим незаперечним фактом, що починаючи від самовизвольної програми Левка Лук'яненка 1960 р. до програм, створеної Миколою Руденком Української Гельськіскої Групі в 70-их роках, саме демократичний напрям є головним і провідним у самовизвольному русі сучасної України. Таким він продовжує існувати й діяти в Україні нині, і таким він репрезентований уже й серед українців у діаспорі — в особах його представництва на чолі з ген. Петром Григоренком.

Власне — наявність в українській діаспорі представників самовизвольного руху з батьківщини української нації та факт переваги й провідної ролі в ньому та серед його представників у діаспорі саме демократичного напряму — це те, що якраз тепер, на початку декади 80-их років, вносить новий, свіжий подих того живлющого "вітру з України", який безумовно відновлює і мусить відродити в новій формі та з оновленим змістом загублений у переходовий період від еміграційної до діаспоральної концепції, дух місійності в українському житті поза Україною. Звичайно, для українців діаспори, закорінених, вирослих і народжених у країнах їхнього теперішнього громадянства, це вже не може бути визвольна місія в попередньому розумінні безпосередньої участі у вітчизняній визвольній боротьбі, а тільки допомігова місія — в розумінні допоміжних акцій у країнах свого громадянства для підтримання й підсилення **ЛЮДЕЙ** та **ІДЕЙ** самовизвольного руху на батьківщині української нації. І тут зокрема виникають особливі завдання перед демократичним сектором українського життя в діа-

спорі щодо підтримки й посилення саме демократичного ідейно-політичного напрямку в українському самовизвольному русі. А це вимагає змінення, ширшого розвитку й ОНОВЛЕННЯ за рахунок людей молодших поколінь ідейно-політичних сил демократичного напрямку серед українців діяспори та відповідної ПЕРЕБУДОВИ самих форм їхньої діяльності.

У цьому пляні ще протягом 70-их років зроблено важливий крок уперед, а саме: створено нову, саме до діяспоральної концепції українського життя достосовану, формaciю для спільної політичної праці всіх українських демократів — партійних і безпартійних, старіших і молодших — Український Демократичний Рух (УДР), спітвторцем якого, разом з іншими демократичними середовищами, стала зокрема УРДП. Маючи за свою програмову мету переступлення через партійний поділ сил української демократії, УДР за своїм задумом є ширшою формою організованої активності українців демократичних переконань у діяспорі.

Цілком природно, що в цей час життєво коначної потреби оновлення й активізації української демократії в діяспорі, неминуче постає питання: яке ж місце і яка роль в цьому припадає також ОДУМ-ові, як об'єднанню саме демократичної української молоді?

5. Активна причетність до українського демократичного руху в діяспорі — ключ до майбутнього ОДУМ-у в наступному десятиріччі

Безперечно, головним і незмінним завданням ОДУМ-у, як і всіх організацій української молоді в діяспорі, залишається виховна праця в пляні збереження й плекання свідомості самої української національності цієї молоді та її морального обов'язку супроти української нації на її батьківщині. Ба більше: в час, коли українська нація на своїй батьківщині є не лише поневолена чужою її тоталітарною владою, але й саме її існування загрожене тотальною денационалізацією через росіянізацію — в цей час виховна праця в пляні збереження й плекання української національної свідомості в діяспорі набуває особливого, життєво важливого для українців значення. Але національно-виховна праця не може бути відірвана від ПОЛІТИЧНОЇ за своєю суттю проблематики як самого життя української нації на її батьківщині, так і стосовно до неї та за свою суттю також ПОЛІТИЧНОЇ проблематики життя людей української національності в країнах громадянської приналежності українців діяспори.

І коли сьогодні ми говоримо про майбутнє ОДУМ-у, про перспективи ОДУМ-у в наступному десятиріччі — на тлі загальних перспектив українського життя в діяспорі, то ми неминуче мусимо ствердити передусім той факт, що взагалі це об'єднання демократичної української молоді має майбутнє лише як послідовно відповідна своїй назві організація саме ДЕМОКРАТИЧНОЇ, за своїм ідейно-політичним обличчям, української молоді. Втім цієї ідейно-політичної ознаки прирікає цю організацію на занепад. Бо не-

залежно від будь-чийого бажання, бути об'єднанням просто української молоді ця організація, третя між Пластом і СУМ-ом, однак не зможе. І тому має до вибору лише дві можливості: або розчинитися в названих двох інших організаціях, які є кожна по-своєму ідеологічно досить чітко окресленими організаціями (одна — на грунті традиційно західноукраїнської версії інтернаціонального скавтизму, а друга — на грунті емігрантської версії авторитарно-консервативного націоналізму); або ж самій ідеологічно чітко самовизначитися на грунті загальноукраїнської демократично-державницької ідеї. А це означає віднайдення свого коріння, від якого ОДУМ зродився і яке визначило його суть і його призначення.

Конкретно ж у період, про який тут іде мова, це означає співучастість у діяльності Українського Демократичного Руху (УДР). Зрештою, старші річники дорослої молоді ОДУМ-у, більш-менш від 25-річного до 35-річного віку включно (і, самозрозуміло, старші одумівці, зокрема — одумівські виховники) — це молоді громадяни, які в індивідуальному порядку можуть бути (і добре, щоб були) самі принаджні до демократичних політичних середовищ за власним вибором; а в кожному разі вони мусили б належати до УДР, що статутово має сектор беспартійних демократів та передбачає також спеціальну секцію молодих демократів у своїх межах. Оскільки ж осередками праці УДР на місцях є українські демократичні клуби (чи інакше — клуби УДР), то членство й активна праця в цих клубах, у їх розбудові тощо, має бути обов'язком кожного одумівця дорослого віку. Саме з урахуванням цього й достосуванням до цього мусить бути побудована трьохступнева структура ОДУМ-у, відповідна до трьох вікових груп об'єднаної в ньому молоді з відповідно до кожного ступеня достосованими формами й змістом діяльності ОДУМ-у. При чому — тон і напрям цієї діяльності має задавати саме старше, безпосередньо причетне до діяльності УДР, членство ОДУМ-у, як відповідальний за це (її статутово в цій функції визначений) актив і справжній авангард цієї організації.

Так у підсумку можна, порядком висновків щодо перспектив майбутнього ОДУМ-у в наступному десятиріччі, пригадати часто вживану в стосунку до суспільних формaciй тезу про те, що ключі до майбутнього сховані в минулому — в тому розумінні, що там закладені ті первісно динамічні сили, якими від народження визначено суть і призначення даної формaciї. Це стосується й ОДУМ-у, суть і призначення якого визначено при його народженні творцями ОДУМ-у в самій його назві. А назва ця, за словами Івана Багряного, що був духовим батьком цієї організації, "до чогось зобов'язує". Тридцять років тому ОДУМ стартував у життя як організація демократичної української молоді і, як така, ця організація в своєму минулому була найбільш динамічною саме тоді, коли найбільш яскравим було її ідейно-політичне обличчя. І саме в творчому наснаженні динамізмом стартової ідеї ОДУМ-у лежить і його майбутнє.

УКРАЇНСЬКА МОВА В АМЕРИЦІ

2. Польонізми в мові американських українців (3)

Часто чуємо такий вислів: "Згори вам дякую". Це непотрібний польонізм. Українські відповідники: "наперед", "заздалегідь". В українській мові є прислівник "згори", але він вживается лише в просторовому, а не в часовому значенні. Приклади: "Згори спускається драбина" (Л. Укр.). Слово "згори" вживается також у переносному значенні: "Він дивився на всіх згори" (себто із зневагою).

Безглуздо звучить речення "Треба заховати нашу національну честь". Заховати можна рукавичку, щоб мати не побачила (П. Мирний), заховати можна кудись гроши (Г. Тют.), заховати можна шапку в кишеню (Ю. Янов.). У такому контексті вживается слово "заховати" в українській мові. Національну честь треба ЗБЕРЕГТИ, а не заховати. Отже непотрібний польонізм "заховати" — з польськ. "zachowywać" треба замінити українським словом "зберігати", "зберегти".

В реченні "як належить заховуватися при столі" польонізм "заховуватися" (з польськ. "zachowywać się") треба замінити українським словом "поподітися". Приклади: "А опришок дійсно поводився зовсім не по-розвійничому" (Г. Хотк.). "Ти ж поводиться члено" (О. Олесь).

Дуже поширені польонізми: "затруднити", "затруднений", "затруднення" від польських слів zatrudnić, zatrudniony, zatrudnienie.

Замість цих польських слів треба вживати українських слів: "дати роботу" (працю), прийняти на працю, праця, робота, прийняття на працю і т. і. Замість збільшилась кількість затруднених" треба казати: "збільшилась кількість працюючих". Приклади: "Наша ділова розмова про робочі місця, про умови праці і можливості працевлаштування". "Він не прийняв мене на роботу" (Неч.-Лев.).

Треба також уникати таких польських фразеологічних зворотів: "Отож над цим варто нам застановитися". Відділ застановився над пляном праці". "Якби мовознавці застановилися над усуненням правописного хаосу". "Ніхто не застановляється над тим". "Треба застановитися над станом української мови". Замість цього надокучливого й непотрібного польонізму "зстановитися" треба вживати українських слів і українських висловів: "над цим варто нам подумати", "відділ обговорював плян праці". "якби мовознавці подбали про усунення правописного хаосу", "ніхто не звертає на те уваги". і т. д. Часте вживання польонізму "зстановитися" пусєй збіднює українську мову.

Часто доводиться читати й такі вислови: "заспокоїти ринок", "заспокоєння потреб". Ці польські вислови треба замінити українськими зворо-

тами: "задоволити ринок", "задоволення потреб". Приклади: "Писав Антін тільки для себе, аби задоволити потребу" (М. Коц.). "Двадцять п'ять волоських оріхів задовольняють денну потребу людини в жирах".

Українське слово "заспокоювати" має інші значення: 1) розвіювати неспокій, хвилювання, тугу, 2) полегшувати хворобливий стан, 3) утихомирювати, 4) вгамовувати голод, спрагу. Приклади: "Галя його заспокоювала, голубила" (П. Мирн.). "Музика ллеться, мов тиха вода, колише мої нерви, заспокоює" (Неч.-Лев.).

Слова "засадничий", "засадничо" — це польонізми (від польськ. zasadniczy, zasadniczo), які в українській літературній мові не вживаются. Натомість є слова: основний, принциповий, принципово. Але слово "засада" в значенні основа чогось, принцип, основне положення вживается в українській мові в книжному стилі.

Дуже псуєть українську мову такі польські звороти: "під зарядом комітету", "зарядження Революційної Ради", "порушення цього зарядження", "президент К. зарядив" і т. д. Цих польонізмів конче треба уникати, замінюючи їх українськими словами: "під керівництвом", "роздорядження", "наказ", "президент дав розпорядження" і т. д.

Слова "заряд", "заряджати" в українській мові вживается в такому контексті: "Ми подавали до гармати заряди" (Куч.). "Ви берете заряд толу, вагою на сто кілограмів" (Ю. Янов.). "Утворюються електричні заряди". Заряджати рушницю, гармату".

Непотрібні в українській мові й польонізми "заперевати", "заперестання" з польськ. zaprzestać, zaprzestanie. В українській мові є свої слова: В українській мові є свої слова: "припинити", "припинення", "переставати", "перестати". Приклади: "Гула всюди таяє слава, та вже перестала" (Л. Укр.). Припинити воєнні дії.

Жахлива більшість газетної мови особливо виявляється в надмірному вживанні слова "заповідати" в значеннях польського слова "заповядаль".

Замість прекрасних українських слів: оголосувати, повідомляти, передбачати, обіцяти, плянувати, казати, сказати, проголосувати, оголосити і т. д. без кінця й без краю пишуть уїдливе однomanітне слово "заповідати" в значеннях польського слова "заповядаль", а також і в інших значеннях, в яких слово "заповідати" ніколи не вживается в українській мові. Ця страшна зараза охопила навіть і тих письменників, які добре знають українську літературну мову. Наприклад, одна відома письменниця (наддніпрянка!), що добре пише про свої подорожі, під впливом частого і хибного вживання слова "заповідати" пусє добру мову отаким висловом: "заповіла перерву на каву". Так в українській мові наших письменників такого вислову не існує. Перерву не "заповідають", а "оголошують". Ось ще кілька прикладів хибного вживання слова "заповідати". "Заповідають переговори" (повідомляють про...), "президент Португалії заповів вибори" (оголосив), амбасадор заповів, що Китай" (сказав), "сходини заповіджені на годину третю" ("збори призна-

чену на третю годину"), "УККА заповідає важливі наради" (плянує), "заповідають упадок уряду" (передбачають падіння уряду), "заповіджені наради приведуть до полагодження конфлікту" (заплановані), "заповідають конференцію" (повідомляють про...), "заповіли амнестію" (пообіцяли), "він заповідає поліпшення" (в залежності від контексту треба казати: "обіцяє" або "передбачає").

В українській мові слово "заповідати" означає ВИСЛОВЛЮВАТИ СВОЮ ПЕРЕДСМЕРТНУ ВОЛЮ. Приклади: "Вмираючи, отець заповідав, щоб чесно жив..." (Криж.). "Сестро, як умру я, то заповідаю тобі — скажи,, нехай поховають мене у чистому полі, на нашій Україні" (Вас.). "Умираючи, заповідала дітям, щоб не сварилися і жили чесно" (Кул.). "От же твоя хустиночка.. Маруся, вмираючи, заповідала причепити її тобі, як будуть її ховати" (Кв.-Основ.).

Слово "заповідати" вживается також у переносному значенні — в значенні давати якісь настанови, розпорядження щодо дальших дій, норм поведінки тощо. Наприклад: "Оддала мене матінка в чужу сторононьку, заказала, заповідала, щоб я в неї сім літ в гостях не була" (Нар. п.). "Хто слави не бажає, той не еллін — жадобу цю батьки нам заповіли, діставши від дідів" (Л. Українка).

Треба уникати також і польонізму "заповідач" — від польськ. "заповядач" у значенні конфрансьє. Українське слово "заповідач" означає людину, яка заповідає щонебудь комусь у спадок. Слово "заповіт" в українській мові має такі значення: офіційний документ, який містить розпорядження певної особи щодо її майна на випадок смерті; побажання, дане нащадкам або послідовникам. Приклади: "Батько помер, не зробивши заповіту" (Фр.). "Стоять чумаки круг конаючого і обіцяють вони сповнити його заповіт" (Коц.). "Я лишу свій заповіт нащадкам по ідеї" (Л. Укр.). "Народ виконав Шевченків заповіт, похував поета на могилі, звідки видно і лани широкополі, і Дніпро, і кручі" (Чаб.).

Отже українські слова: "заповідати", "заповісти", "заповідач", "заповідочка", "заповіт" вживаються лише в значенні висловлення передсмертної волі людини або в значенні розпорядження щодо дальших дій, норм поведінки тощо.

В реченні "вони звиджували Америку" слово "звиджували" — це польонізм-діялктизм від польськ. "зведзаць". Українські відповідники — "бачити", "оглянути", "відвідувати".

Слово "зголоситися" часто вживають в значенні польського слова zgłosić się, себто в значенні українського слова "прийти", "прибути", "з'явитися". Наприклад, кажуть: "Йому наказано зголоситися о четвертій годині". Тут польонізм "зголоситися" треба замінити словом "прибути" (або "з'явитися").

Українське слово "зголосуватися", "зголоситися" вживається в значенні "заявляти про своє бажання, згоду робити щонебудь". Наприклад: "Зголосилися три чоловіки принести сюди таємничу скриньку". (Фр.).

До лексичних хиб належить також непотрібне вживання польонізму "здецидований", замість слів "вирішений", "вирішальний" (в залежності від контексту). Отже замість "здецидована перевага" треба казати "вирішальна перевага" або "величезна перевага".

Цілком чужий українській мові вислів "земський гльоб" — з польськ. glob ziemska. Український відповідник: "земна куля". Слово "земський" має цілком інше значення в українській мові. Воно походить від слова "земство" — орган місцевого самоврядування в царській Росії. Звідси такі вислови: "zemський лікар", "zemська школа", "zemський суд".

Чисто по-польському звучить і такий вислів: "зимна ні горячі тут немає". Уникаючи непотрібних польських слів zimno, goraco, треба по-українському так сказати: "ні холоду, ні спеки тут немає".

Під впливом польської мови часто кажуть: "він зложив подяку". По-українському завжди кажуть: "подякувати", "висловити подяку". Українське слово "зложити" має цілком інші значення: збравши докупи, покласти у певне місце; з'єднати роздрібнені частини в одне ціле; створити вірш, пісню. Приклади: "Жук зложив свої пожитки на віз" (П. Мирн.). "Зібраав я все, що тільки заціліло, зложив і склеїв.." (Л. Укр.). "Недаром люди й приповідку зложили" (І. Фр.). По-польському звучить і вислів "зложить візиту". По-українському кажуть "робити візиту". Наприклад: "Я не якась там ліберальна панна, щоб робити візити паничам" (Неч.-Лев.).

Без знання польської мови неможливо зrozуміти такий вираз: "змайоризувати українців".

Немає в українській мові й польських слів "змасакрувати", "змасакрований" — від польськ. "змасакроваць". В українській мові до цих польських слів є такі відповідники: "вчинити криваву розправу", "знівечений". Замість "гори змасакрованих трупів" треба казати: "гори знівечених трупів".

В реченні "Вони зревідували й забрали багато книжок" непотрібний польонізм "зревідували" треба викинути й замінити його українським виразом — "зробили трус".

У таких висловах, як наприклад, "матеріял зредукувався", "зредукувати видатки" непотрібні польонізми від слова zredukować треба замінити українськими словами: "матеріял скорочено", "зменшити видатки". В українській мові є слова "редукувати", "зредукувати", але вони вживаються лише як спеціальні терміни в біології та в лінгвістиці. Приклади: "У деяких клітинах плазма редукується..." (Богомолець). "Редукований звук". Ці терміни вживаються в значенні "послаблювати", "послаблений".

Дуже часто в газетах читаємо такі неоковирні чужі українській мові звороти: "президент зреагував", "зреагував зі свого становища (!?", зреагував із справжньої поезії". Все це непотрібні польонізми від польськ. слова zreagować. Українські відповідники до цього польського сло-

ва такі: "зректися", "відмовитися". В українській мові є лише слово "резигнація", яке належить до застарілих слів книжного стилю і означає "цілковиту покірливість долі". Наприклад: "Висنا жені болем, наши нерви отупіли; ми з тупою резигнацією ждали ранку" (Франко).

Під впливом польської синтаксіси часто кажуть: *заступатися за лікарем*. По-українському треба казати: *заступатися за лікаря*. Приклади: "Всі за неї заступається" (Ю. Янов.). "Христя завжди заступалася за Чічку" (П. Мирн.).

За польським зразком побудовано й речення: "Всі шляхи замкнені". Замість польонізму "замкнені" треба казати "закриті". Приклади: "Дорога перед селом була наглуго закрита дубовими завалами" (Гонч.). "Згодом ми почули чийсь крохи на стежці, закриті від нас кущами" (Л. Укр.).

Українські слова "замикати, замкнути, замкнений" мають зовсім інше значення і вживаються в такому контексті: "Наталя вернулася з острого до дверей, замикає на ключ" (Вас.). "Тітка закрила хвіртку і замкнула на два замки: ключем і на засув" (Томч.). "Ворота зачинені й замкнуті трьома замками" (Неч.-Лев.). "Підпраша пробував довго, чи добре замкнені двері" (Коц.).

В реченні "моя дружина занехала свої поетичні здібності" польоніз-діялектизм "занехала" (від польськ. zaniechać) краще замінити українським літературним словом "занехаяла". Наприклад: "Якщо в кого є талант і він його не занехає, то його швидко помітять і всіляко підтримають" (Цюпа).

(Далі буде)

Тому, що друкарня має труднощі з польським шрифтом, багато польських висловів пропущено або передано в українській транскрипції. Ред.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

у статті П. Одарченка. "Олена Пчілка", надрукованій у ж. "Нові дні" з 1 жовтень 1980 р.

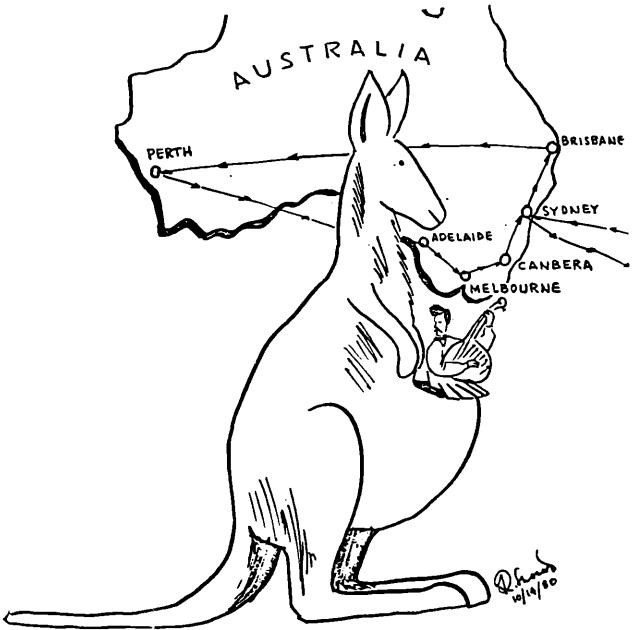
На 9-ій стор.:	Надруковано:	Повинно бути:
шп. 1, р. 24 зн.:	виконанню	вихованню
шп. 1, р. 13 зн.:	українства	україно-знавства
шп. 1, р. 4 зн.:	в	й
шп. 2, р. 2, зн.:	М. К. Драгоманова	М. П. Драгоманова
шп. 2, р. 5 зн.:	більшевицької	більшовицької
шп. 2, р. 25 зн.:	1925	1926

ОГОЛОШЕННЯ

Панове Василь Бражник та Іван Гнітецький (Штеттенсірхен) відгукніться на адресу:

F. Mykolajenko

39 Smyth Rd., Shenton Park, W. A. Australia 6008

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ НА ЧОЛІ З ГР. КИТАСТИМ В АВСТРАЛІЇ

Минуло всього п'ять місяців як приїздили до Австралії славний диригент Капелі бандурристів ім. Т. Шевченка з дружиною. Тоді українці Австралії запросували диригента приїхати до Австралії з цілою капеллею бандурристів. Ці бажання виконав Союз Українських Організацій Австралії. Справа була не легка. Дехто посміхався: де, мовляв, візьмуть 60-80 тисяч долярів на таку подорож 45 бандурристів. Щоб організувати згадану подорож і виступи Капелі, СУОА створило відповідний комітет з підвідділами по всіх більших містах, де мала виступати Капеля. Від СУОА справами комітету керувала культуреферент, пані Наталя Тиравська.

Перші два близкучі концерти відбулися 17 та 18 жовтня в Сіднеї. Потім виступали в Брисбені, Перті, Аделаїді, два концерти дали в Мельбурні, один в Канберрі і останній, не запланований наперед, на запрошення клубу Молоді, відбувся в Сіднеї в суботу 25. 10. 1980 р.

Усі концерти пройшли з великим успіхом, залі, де відбувались концерти, часом мали до 2-х тисяч і більше слухачів. Щоб послухати рідну кобзарську пісню, багато наших людей приїздило з далеких селищ чи міст периферії, а дехто літаками прибув аж із Тасманії.

Скрізь українські громади влаштовували бандурристам теплі прийняття, чим вони були дуже зворушлені. В Сіднеї Капеля виступала і в телебаченні.

Виступи Капелі бандурристів глибоко зворушили серця слухачів, зокрема українців, в Австралії, лишивши незабутнє враження.

Варто згадати й те, що під час концертів було продано сотні платівок з піснями Капелі.

Д. НИТЧЕНКО

"НОВІ ДНІ", грудень 1980

ДОРОГИМ КАПЕЛЯНАМ

На згадку про
гостювання в Сідні року Божого 1980
в жовтні місяці

Дозвольте "Енеїди" стилем
В дорогу слово вам сказати:
Нехай лежить вона, як килим,
Чи як барвиста сіножать,
Після гарячої роботи,
Після мандрівної турботи
У кенгуруному краю,
Куди з бандурами дзвінкими,
З піснями тихими й лункими
Ви душу принесли свою.

Здавалось, мрія, дика мрія:
Ну, як це б статися могло?
Це Денисенкова затія,
Та ще Тиравську припрагло —
Музично-танкову натуру,
По вуха влюблену в бандуру...
Сказали: вір там, чи не вір, —
Нас не злякати перешкоді,
Капеля буде тут — та й годі,
Усім врагам наперекір.

Бо де б знайшли ви тут оселю,
Розумних(щиріх земляків,
Які не чули б про капелю
І про її чудовий спів?
А пісня — до життя приправа,
В ній наша радість, наша слава.
Ну, як же жити без пісень?
Життя без пісні — туга сива,
Мов австралійцеві без пива
Гарячий неробочий день.

Отож, гуртом, не поодинці
Берімось за великий плян:
Нехай свої й нехай чужинці
Почують наших капелян.
Давай в Австралію кенгурну
І пісню, й музику бандуру,
Давай Китастого — і все!
Нехай з ватагою свою
На заздрість панові Енею
Нам пісню й музику несе!

І почалось, і закрутілось,
Такого в нас ще не було.
Недавно ніби тільки снилось,
Тепер — як громом загуло.
Запрацювали комітети,
Ревуть і радіо, й газети:
"Всі на концерти — хто там спить?
Хто там темніє, наче хмара,
Боїться витратити доляра,
Щоб на концерт квиток купити?

Подія це ж така велика,
Нагода показати всім,

Що й ми не плетені із лика,
Що не такий наш бідний дім,
Як тут ще дехто уявляє,
Той, що про нас ще мало знає
І здуру рашеном назве.
Просім з навколошнього світу
Еліту там і не еліту
Почути щось гарне і нове!"

Тепер турботи вже за нами,
Ta будем згадувати не раз,
Як засідали вечорами
Й пили, як кажуть, шевський квас:
Зробити краще все хотіли,
Й сварились, гризлися, потіли,
Щоб полагодити сотню справ.
До праці кликала повинність,
Ta й наша давніша гостинність
Казала не ловити гав.

Було турботи — що й казати,
Сказати ж треба без хвальби —
Якось зуміли влаштувати
В Сідні вас на три доби.
Були, здається, не холодні,
Не дуже спраглі і голодні
Заморські гості-козаки.
А щось не так було — не лайте,
Колись үдроге завітайте —
Тоді поправим помилки!

Ой, Боже, де тих слів үзяти,
З яких великих словників,
Щоб хоч якнебудь описати
І вашу музику, і спів?
Здається, ніби знаю мову
Дзвінку, барвисту і чудову,
Ту, що з Полтавщини приніс.
Ta ось скрутіло в закаблучку,
Коли сьогодні взяється за ручку —
Немов покрав все лисий біс.

Тож вибачайте, любі друзі,
Коли не йде у мене влад.
Всі квіти вам зірвав би в лузі
І ще б додав квітучий сад,
І то було б, мабуть, не досить
За те, що пісня нам приносить,
Ta ще під струни голосні.
Коли в театрі заспівали,
To наче жаром обіклали,
Чи, може, льодом үві сні...

А хор гримить. Співають струни,
Нечай щоб швидше үтікав,
Стріляє Байда, турок суне,
I гусоньки ідуть на став,
I ясени шумлять листаті,
I гомонять степи багаті,
I хлопець хоче самоти,
I каже үцому дівчина,
Щоб йшов до бісового сина,
Bo кращий пише їй листи...

A "Херувимська"!... Боже мицій,
Оцій би дать могутній храм!

Та відчуваю, що безсилій
Все описати із двох програм.
Оці концерти незабутні
Перетворили наші будні
На світлі свята. Гей, роки
Ми будем згадувати веселі
Пісні і музичу Қапелі,
Як плин бурхливої ріки...

Та й як не тяжко розлучатись
Після таких веселих днів!
І так раптово позбуватись
Всіх довгожданіх світих снів...
Таке життя: то медом маже,
То дулю аж під ніс покаже:
Мовляв, не бачив — подивись...
Та ми не будем сумувати,
А від сьогодні будем дбати,
Щоб ще зустрітися колись.

Бажаєм доброї дороги —
Всього найкращого в путі!
Нехай мистецькі перемоги
Із вами ходять у житті!
Хай струни вам не іржавіють,
Хай голоси вам не слабіють,
Хай щастя сплеться з-під зір!
Берімось всі, щоб у Сіднею
Зустрілись знову ми сім'єю —
Усім врагам наперекір!

25. X. 1980 р.

ПРИМ. Л. Денисенко — голова СУОА, Н. Тиравська — голова Крайового Комітету концертів Капелі Бандуристів в Австралії.

ПАНОРАМА КУЛЬТУРНИХ НОВИН

■ У цьогорічному з'їзді американських славістів у Філадельфії знову взяли участь численні українські вчені. Українській проблематиці присвячено чимало сесій, а зокрема на теми: "1000-ліття хрещення України", "Українська література між Сходом і Заходом", "Лінгвіцид у балтослов'янських країнах", "Київська і московська Русь", "Національні меншини у Східній Європі", "Радянська політика в Азії", "Григорій Сковорода".

■ У Нью-Йорку відбувся другий річний Тиждень слов'янської культури, учасниками якого були представники всіх слов'янських народів. З цієї нагоди були влаштовані виставки слов'янської книги в Центральній публічній бібліотеці, і мистецтва в Українському інституті Америки.

■ У Вінніпегу недавно вийшов 5-ий том "Студій до історії українців Канади", опрацьований д-ром Михайло Марунчаком. Як і попередні праці цього автора — книга опрацьована солідно й подає багато вартісних документів. Ціна книжки — 20 дол.

БАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В США

Лариса Слюсаренко

У суботу 15-го листопада 1980 р. відбувся у Філадельфії вже восьмий Баль української преси в США, що його спільно влаштовують Фінансова комісія СФУЖО та Спілка українських журналістів в Америці. Одне з завдань цього Балю, на якому вибирають короля і князівен української преси в США, — це зацікавити нашу молодь українською пресою.

За титул Кралі української преси в США змагались цього вісімнадцять кандидаток. Кандидаткою "Нових днів" була 18-річна студентка Вест Честер коледжу ЛАРИСА СЛЮСАРЕНКО. Вона закінчила на відмінно Курси українознавства та релігії при Церкві св. Покрови, є активною пластункою, грає на фортепіано та має замилування до відбиванки й лижварства.

У хвилину, коли це число "Нових днів" іде до друку, ще не маємо інформації про вислід цьогорічного Балю преси. Редакція

■ У Нью-Йорку відбулася успішна ретроспективна виставка видатного нашого мистця Любослава Гуцалюка, присвячена 140-річчю від дня народження М. Л. Кропивницького. Особливий інтерес викликали спогади ленінградського вченого М. Бубличенка про корифея українського театру.

■ У Кіровоградському педінституті відбулася наукова конференція, присвячена 140-річчю від дня народження М. Л. Кропивницького. Особливий інтерес викликали спогади ленінградського вченого М. Бубличенка про корифея українського театру.

■ На сцені Харківського театру опери та балету відбулася прем'єра балету М. Скорульського "Лісова пісня" за одноіменним твором Лесі Українки, хореографія В. Вронського та Н. Скорульської, яка здійснила також постановку цього спектаклю.

■ Цьогорічну нагороду Нобеля з літератури отримав польський еміграційний поет і письменник, професор порівняльної літератури в Каліфорнійському університеті — Чеслав Мілош. Заки вибрati волю, Чеслав Мілош був культурним аташе варшавського режиму.

СЛУЖБА БОЖА З XVII СТОЛІТТЯ

В місті Новий Сад, Югославія, в бібліотеці "Матице Сербське" знайдено збір п'ятиголосних концертів церковної музики. Автор цих композицій — невідомий. Однаке стилістика і п'ятиголосний склад музики доказують, що це композиції з XVII століття, перевезені науковцями з Могилівської академії в Києві, яких запросив сербський митрополит 1733 року.

Д-р Мирослав Антонович з Утрехту (Голландія), відомий музиколог і диригент Візантійського хору, який недавно виступав у Канаді, набув ці твори, виконав їх транскрипцію і склав в партитуру. Це уможливило Колегії Св. Андрея, при помочі д-ра Павла Маценка, проф. Сергія Яременка і пана Юрія Гнатюка, видати цю п'ятиголосну Партиєсну Службу Божу, щоб показати світові досягнення українського вокального мистецтва в XVII ст. і зберегти для майбутнього.

Цю вартісну, гарно видану книжку можна набути в Колегії Св. Андрея в Вінниці.

Д-р П. А. КОНДРА

ГУМОР І САТИРА

Леся БОГУСЛАВЕЦЬ

СТАРА ПІСЕНЬКА

Запросили мене знайомі на зустріч із письменником Віктором Некрасовим. Влаштували цей вечір мельбурнські журналісти. Зраділа я безмежно. Не витримала, побігла до сусідки похвалитися. А вона саме походжає по своєму подвір'ї і рослинним царством любується. Вислухала вона мене, а тоді й питає:

— Може б і ми так з чоловіком до вас присуцьдилися та разом на ту зустріч поїхали?

— Дороге сенька, — смієся, — Віктор Некрасов це ані кущик, ані квіточка, якими ти так захоплюєшся, а російський письменник із Києва.

А вона вперлася, хоче й собі іхати.

— Гаразд, — кажу, — паняй з нами.

Їдемо увечорі, а я всім розкажу, який ото цей письменник, судячи з української преси, до українців прихильний. З якою ніжністю він описує Київ, каштани на вулицях, навіть повітря київське любить!

— Та чи знаєте, — вигукую я, — він знайомий з багатьма нашими дисидентами! Знає Івана Дзюбу, того самого, що написав "Інтернаціоналізм чи русифікація", хвалиться, що товаришував нібито з Гелієм Снєгірьовим, автором "Ненько моя, ненько".

— Вгомонися, — заспокоює мене чоловік, — не спіши, як Хівря попереду танцювати, самі незабаром побачимо на яку він дудку грає.

Приїхали на місце зустрічі, в залі людей багатенько зібралося. Виходить Віктор Некрасов: сиве волосся, серйозне обличчя. І перекладач із ним. Видно не легко на старість англійську мову опановувати.

І почав Віктор Некрасов розповідати про... 270-мільйоновий російський народ. Який він величний, могутній, неперевершений. Часом він називав його радянським, а частіше російським; різниці, мовляв, немає. Тут моя сусідка не витримала і своїх п'ять:

— 270 мільйонів вся Радянська держава має. І складається вона не з одного, а з багатьох народів, — каже.

А він глянув на неї і далі поїхав у тім самім напрямку. Цим разом уже розказуючи про багатострадальність того великого російського народу, бо, мовляв, він волі не має.

Сусідка знову своєї:

— Там інші національності ще гірше терплять, бо їх мозу і культуру їх переслідують.

— Всі однаково страждають, — авторитетно прорік Некрасов і далі повів свою пісеньку.

Потім ми почули, як той народ героїчно боровся під час останньої війни і захищав свою батьківщину. І тут залунали погрозливі ноти в голосі, згадалися давні події:

— Дали бобу Наполеонові, всипали добре Гітлерові і інших те саме чекає, коли посміють втрутитися в наші справи, — попередив письменник.

Сусідка йому і про русифікацію, і про Дзюбу, і його книжку згадала. Нічого не помогло. Монолітність імперії лишилася ненадщербленою. Він не перечив сусідці, але далі вів свою розмову про Росію, тобто Радянський Союз.

— Що за лиха личина, — підсказкує сусідка.

— Я говорю, а воно все, як об стіну горохом. Я йому про образи, а він мені про гарбузи. Мана якася, не інакше.

— Чого ти, — питаю її, — телесуєшся? Тобі сердитись, як дурному з гори котитися. Сиділа б із своїми тендітними нервами дома і нікуди не рипалась. Хіба не бачиш: людина хоче від душі виговоритись.

Австралійці й собі почали нарікати:

— Ми, кажуть, — не знаємо вашого Дзюби і не цікавимось, що він написав. Чого ви українці тут шарварок підняли? Чоловік красномовно говорить, а ви перебиваєте.

Тут на мою сусідку пропаснича напала: тіпає нею, зубами цокоче. Злякалася я, не інакше, як чорна хвороба, думаю. Поклала її на стілець і чорним плащем прикрила.

— Лежи, — кажу, — і не воруєшся, поки до себе не прийдеш.

А вона посиніла та все ж намагається щось проказати. Всі притихли, підійшли до нас і прислухаються.

— Це він вам стару пісеньку співає, — простогнала вона. — Не вірте йому! Радянська держава не лише з російського народу складається, там багато і інших націй!

Пізніше посипалися до промовця багато запитань. Наші чоловіки і собі давай правди добивається. Бачу, вже й перекладача починає трясти.

— Уважайте, — попереджаю, — а то й на нього чорна хвороба нападе.

Закінчився вечір. Пішла я до Віктора Некрасова свої жалі викладати. Підходжу до нього, а він усміхається.

— А, — каже, — українка! Приємно зустрітись.

Плеще мене по плечі, питает звідки я, зідхає і співчутливо говорить:

— Гарний український народ і мова його співуча. От тільки хто зна чи втримається вона. Дуже її переслідують дома. Неймовірно шкода.

Я зраділа. Оце, думаю, і є той Некрасов, що про нього газети наші писали. Спішу всім про це похвалитися, але люди вже й розійшлися.

Стойть тільки одна росіянка з нашої вулиці. Хоче, щоб підвезли додому. Бачите, на нашому кутку хто тільки не живе. Точнісінько, як у Обєднаних Націях, або, як чоловік рече: всякої тварі по парі.

Вертаємося додому, а росіянка й жаліється:

— Така геніальна людина цей Некрасов, так гарно говорить, а ось є такі дикиуни, що його не хочуть. Кличу, — розповідає, — знайомих австралійців, а вони відмовляються:

— "Ми, — одказують, — росіян бойкотуємо за їх політику в Афганістані". Люди добре, — пояснюю я їм, — та хіба ж можна все на один народ звертати?!? У тій державі багато націй! — "Щось, ти змінила свою музику", — відповідають. — Та й не лише вони, а й інші верзуть такі ж нісенітниці. Звідки така напаст на нас узялася і сама не знаю...

А сусідка моя, замість, щоб поспівчувати людині, як годиться, чи бодай змовчати, коли треба, — де там! Уже оклигала після зустрічі і свої приповідочки суне:

— Як постелеш, так і виспишся, що посіеш, те й пожнеш.

М. ПІДРІЗ

ПОМІШАЛИСЯ СВІТИ

Світ широкий, гомінливий,
Як ріка весняних вод,
Неспокійний і бурхливий,
Переповнений незгод.
Всюди війни, всюди клекіт,
Всюди полум'я змагань,
У погрозах — зброї скрігіт,
Всяк хапає за наган.
Але сиплять, мов з торбини,

"Хочеш мир, все гаразд" —
Дипломатії драбина
Поламалася нараз.
Той лаштується до трону —
Дипломатія і рух, —
Хоч душа не іла хрону,
Терпкуватий в серці дух.
Хто під маркою свободи,
Розпинаючись за мир,
Позагуздував народи,
Натяга на свій копил,
Заспокоює плянету:
"Світ простує до мети".
Шле брехні з Кремля комету
У роззвалені роти.
"Хочу дружби, хочу миру!" —
Миролюбний, — каже, — час",
Як той циган, що кобилу
Надуває на показ.
"Зміцню дружбу, оборону",
Усміхається в рукав,
А тим часом — по закону —
Ніж за пазуху сховав.
Раса чорна, раса біла —
Помішалися світи.
Шкіра в них почервоніла —
Тяжко кольору знайти.
Все втрачає рівновагу,
Світ за доляра вчепивсь,
Розбазаривши відвагу,
Прогулявся і пропивсь.

Австралія.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ВОЛОДИМИР ГРУДИН

Відомий український композитор і педагог Володимир Грудин помер у Філадельфії 14-го листопада ц.р. До війни викладав у Київській консерваторії та в Інституті ім. Миколи Лисенка. Під час війни вчив у Музичному інституті у Львові, а після війни в Парижі та в Нью-Йорку.

РОМАН ПРИДАТКЕВИЧ

17 листопада помер у Кентакі, США, відомий наш скрипаль і композитор Роман Придаткевич, проживши 85 років. Покійний концертував у США і в Канаді ще в 1930 році, був концертмайстром багатьох оркестрів, а від 1946 року професором університету в Муррей. Він був автором багатьох статей на музичні теми, а його твори часто виконували американські оркестри.

ЛЕВ ОКІНШЕВИЧ

Сьомого листопада помер у Гіллкрест Гайтс коло Вашингтону заслужений історик українського державного права проф. Лев Окіншевич. Покійного поховано на українському цвинтарі в Баванд Бруку, з участю членів української і білоруської громад.

Співробітників, які близько знали згаданих покійних професорів, просимо написати про них відповідні статті.

ІВАН ГРИГОРОВИЧ БЕРЕЖНИЙ

25. XI. 1912 — 23. XII. 1977

У третю річницю його смерти

Рівно три роки вже проминуло відтоді, як відійшов у вічність мій чоловік — св. п. Іван Григорович Бережний. Ми з великою любов'ю бережемо світлу пам'ять про нього — як про чоловіка, батька, дідуся, друга. Згадуєм і вшановуєм його з кожної нагоди, а часто відвідуємо його гуртом там, де він на тимчасово похоронений — на цвинтарі в Голлівуді, Фльоріда, звідки труна з його тлінними останками буде перевезена у свій час до Бавнд Бруку.

У цьому році — 25 травня — великі друзі Івана Григоровича з Філадельфії на чолі з о. прот. Михайлом Борисенком, до яких долучилося багато приятелів з півдня Фльоріди, разом відвідали могилу Покійного, а о. прот. Михайло відслужив заупокійну службу, після якої в своєму слові над могилою загадав про тяжкий життєвий шлях, що його пройшов Ів. Григорович, про його віддану службу Україні, а зокрема про його друковані праці та посвяту у вихованні нашої молоді. Закінчив о. Михайло своє слово так: "...Ви вірили, Іване Григоровичу, що як воскресне вільна Україна, то ми, її діти, повернемось на свою рідну землю. Не забулися ваші задушевні мрії — довелося вам спочити в цій сонячній Фльоріді, не пощастило вам побачити Суми й річку, що іх ви з таким захопленням описували в своїх оповідях і статтях".

А на поминальному обіді в цей самий день Марія Єсевська з Філадельфії розповіла про політичну та громадську діяльність Івана Григоровича на еміграції, у Філадельфії зокрема, а найбільше спинилася на його навчально-виховній праці серед нашої молоді. Згадала й те, що Ів. Григорович подавував школінні референтури УАПЦ в Америці добре опрацьований свій збірник вправ із синтаксису української мови.

У червні ц.р. повідомлялося вже в журналі, що при тій нагоді проведено збірку на неув'ядний вінок Іванові Григоровичу, а зібрану суму порівну поділено на підтримку для "Нових днів" та "Українських вістей", постійним дописувачем яких він був.

Від себе й своєї родини ще раз дякую настоитеlewі філадельфійської Святопокровської православної церкви о. прот. Михайлів Борисенкові з паніматкою, подружжю Сергієві й Марії Єсевським, голові парофіяльної управи, Томі Буркові з дружиною та Ніні Локаєнко (вони всі з тієї самої парafії) за те, що приїхали здалекої Філадельфії до Фльоріди, щоб тут помолитися за свого побратима-парафіянина над його могилою.

Ще велике спасибі моїм землякам-приятелькам і всім нашим приятелям у фльорідськім Голлівуді за постійну моральну підтримку мені осамітненій, а особливу подяку виношу своїм приятелькам Ользі Мельниченко, Антоніні Василевій та Марії Горулько — за велику допомогу мені в улаштуванні поминальних прийняття та в інших практичних заходах. І всім редакціям наших видань дякую за теплі згадки про моого покійного чоловіка, а в першу чергу редакції "Нових днів" та редакції "Укра-

їнських вістей", бо ж цим вони дуже помагають мені в переживанні моого великого горя по втраті чоловіка.

"Новим днім" з нагоди їхнього ТРИДЦЯТИРІЧЧЯ бажаю якнайдовшого віку та ще більших успіхів у їхній корисній службі нашій справі.

Євфросинія БЕРЕЖНА
з дітьми та внуками

ПОМЕРЛА РАЇСА Т. СУПРУН

Ділимося сумною вісткою, що 23-го вересня 1980 року, після короткої недуги, на 72-му році життя, відійшла у Вічність наша Мама і Бабуля Раїса Тихонівна Супрун. Народилась у станиці Ахтирській Краснодарського Краю на Кубані, в родині нащадків Запоріжжя — Анни (Теліга Гонтар) і Тихона Зими.

Поховано покійну з Православної церкви Св. Михаїла на цвинтарі Глен Іден у Вінніпезі, Канада. Покійна любила читати. Була довголітньою передплатницею української преси, а в тім і "Нових днів". На нев'янучий вінок у пам'ять Раїси Тихонівни Супрун приятелі і родина зложили на пресу 200 долларів. На журн. "Промінь" 34 дол., "Вісник" 35 дол., "Українські вісті" 10 дол., "Український голос" 45 дол., "Нові дні" 43 дол. і на "Рідну Школу" 43 долари.

На "Нові дні" склали такі особи:

В. М. Кириченко	\$10.00
Г. П. Данилюк	10.00
А. П. Корбутяк	5.00
пані Литвиненко	5.00
Е. Масло	10.00
Т. Кравчук	3.00

Донька Емілія і зять Микола
Внукі Анна, Віра і Віктор Масло

ПОМЕР СЕРГІЙ КРИВОЛАП

У суботу 25-го жовтня, на 72-му році життя, помер в Аделаїді (Австралія) Сергій Криволап, що був довголітнім сумлінним представником нашого ж. "Нові дні", а також "Українських вістей" та "Молодої України". Померлий відзначався надзвичайною працьовитістю, точністю в своїй праці й жертвою. Не одну тисячу пожертвував він на пресу, представником якої був на Австралію.

Під час своєї відпустки широку робив подорожі своїм автомобілем до інших стейтів Австралії, розповсюджував українські видання, приєднував нових передплатників, стягав багаторічні борги з деяких збайдужилих і своєчасно та чесно розраховувався з видавництвами.

Похорон довершив протопресвітер Никодим Плічковський у середу 29-го жовтня 1980 р. В особі С. Криволапа українська спільнота в Австралії втратила одного з найкращих борців за рідне дружковане слово, який може бути взірцем для інших. Хай чужа земля буде Йому легкою, а пам'ять про нього надовго залишиться серед нашої спільноти в Австралії і серед його побратимів з УРДП по всьому світу.

Прихильник

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ПЕРШИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ КОНКУРС УНІГУ — ЗМАГАННЯ ЗА НАГОРОДУ ЦЕНКІВ

Комісія Бібліографічного Конкурсу при УНІГУ — конкурсу, що його фундаторами стали св. п. Володимира і д-р Микола Ценко з Філадельфії — проголосує на академічний рік 1980-1981 перший КОНКУРС НА ПРАЦІ З УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОГРАФІЇ І КНИГОЗНАВСТВА. Готові, але ще ніде недруковані бібліографічні праці на довільну тему з українознавства належить надіслати у 4-х примірниках, під власним прізвищем, найпізніше до 1-го березня 1981 року. Конкурсова Комісія розгляне надіслані матеріали і найкращій із праць, що вноситиме серйозний новий вклад в українську бібліографію і книгознавство приділить

НАГОРОДУ ЦЕНКІВ У СУМІ ОДНОЇ ТИСЯЧІ ДОЛЯРІВ.

Критеріями оцінки будуть:

- актуальність і свіжість теми,
- організація матеріалу та якість виконання,
- якість і характер вкладу, що його дана праця вносить в ділянку української бібліографії або книгознавства.

Проголошення висліду конкурсу та вручення нагороди відбудеться у червні 1981 року на Гарвардському університеті.

Виконання праць може бути українською або англійською мовами, але тематика обмежена до проблем, пов'язаних із українознавством. Це можуть бути праці довідкового типу (наприклад: бібліографічні покажчики творчості якогось автора, змісту якогось журналу чи серії видань, анотовані тематичні бібліографії якогось предмету), бібліографічні есеї аналітичного чи описового типу, або праці, в яких українська рукописна чи друкована книга, як культурне явище, є центром уваги і розгляду.

Комісія Бібліографічного Конкурсу застерігає за собою право — у виняткових випадках, залежно від якості надісланих матеріалів — розділити визначену суму на дві чи три нагороди, замість однієї, а то й не приділити жодної, перенісши визначену суму до наступного академічного року.

Завдяки щедрості фундаторів, Бібліографічний Конкурс запланований як періодична інституція. Родина Ценків зобов'язалася уфундувати нагороди Бібліографічного Конкурсу на наступних П'ять років.

Матеріали належить надсилати Certified Mail на адресу:

Cenko Prize in Ukrainian Bibliography
c/o Mr. Edward Kasinec
Harvard University
Ukrainian Research Institute
1581-1583 Massachusetts Avenue
Cambridge, Mass. 02138, USA

Члени Комісії Бібліографічного Конкурсу при УНІГУ:

Осип Данко, Єйський університет
Едвард Касинець, Гарвардський університет
Марта Тарнавська, Пенсильванський університет

ВРЯТУВАТИ ЦІННИЙ ПРАВОЗАХИСНИЙ ДОКУМЕНТ!

Український правозахисник Віктор Боровський по приїзді на Захід написав книжку "ПОЦІЛУНОК САТАНИ" про радянські психіатричні лікарні і про методи лікування там.

Віктор Боровський розповідає про звичайних "sovets'kix" людей, які кожен по своєму доходять до зрозуміння великої неправди, яку творить комуністична влада, починають протидіяти їй і в наслідок потрапляють в КГБ та в лапи КГБівських злочинників лікарів...

Велика заслуга автора, що він розповів про це і світ дізнається ще про одне велике злочинство комунізму проти людства.

Що почував людина, коли їй роблять впорснення сірки, чи терпентину? Як діють впорснення інсуліну чи галоперидолу? Які існують методи "лікування" — тортурування в'язнів? Що являє собою в цих умовах пересічна "sovets'ka" людина? Відповіді на ці питання дає книжка "Поцілунок Сатани".

Але ця дуже потрібна книжка тепер під загрозою. Видавництво "Смолоскип", яке вже зробило велики витрати, несподівано розірвало, не сказавши причин, контракт на видання книжки.

Я прочитав цю книжку і як колишній в'язень психолікарень, не можу погодитись з тим, що таїй приголомшуючий документ захисту десятків тисяч невідомих мучеників, не дійде до людей. Тому я порадив Вікторові Боровському видати книжку власним коштом.

Книжка нараховує близько 250 сторінок. Але для друку у автора немає грошей. Їх можна зібрати попереднім продажем і через добровільні датки.

Всім, хто заплатив би за неї до видання, книжка коштуватиме 8 доларів з пересилкою.

Ми з дружиною платимо 16 доларів за дві книжки і вносимо добровільний даток на її видання 20 доларів — всього 36 доларів.

Закликаємо висилати замовлення зі своєю адресою і з долученим чеком на адресу:

Victor Borovsky
404 Glenmore Avenue
Brooklyn, New York 11207, USA

Ми порадили авторові опублікувати на перших сторінках імена всіх жертвовавців і 50 з них, хто першими пришлють попередню плату за книжку як фундаторів цього видання.

Петро ГРИГОРЕНКО
з дружиною ЗІНАДІОЮ Михайлівною

ПОСТАВИМО МИСТЕЦЬКИЙ НАДГРОБОК НА МОГИЛІ ІЗІДОРИ КОСАЧ-БОРИСОВОЇ

Ізідора Косач-Борисова, учений агроном, дослідник фізіології рослин, померла 12 квітня 1980 року на 93-му році життя у містечку Піскатавей, штат Нью-Джерзі. Була похована на Українському православному цвинтарі у Святі Бавнд-Бруку.

Покійна була найбільш відома як сестра Лесі Українки. Її велика заслуга в тому, що вона робила все від неї залежне, щоб і на Україні і поза її межами у публікаціях і в музеях, у пам'ятниках і в ілюстраціях правдиво увіковічнювали Лесю Українку.

На тризні після похорону Покійної, Блаженніший Мстислав, Митрополит Української Православної Церкви, проголосив, що створюється фонд побудови пам'ятника на могилі Ізідори Косач-Борисової і склав свій дар до цього фонду.

Був створений Комітет будови надгробника на могилі Ізідори Косач-Борисово, що приступив до збирання коштів. Скульптор Михайло Черешньовський погодився зробити проект пам'ятника. На консультанта запрошено мистця Петра Холодного.

Комітет звертається до українського громадянства і українських організацій з проханням слати пожертви на будову пам'ятника на адресу:

St. Andrew's Federal Credit Union

P. O. Box 375

South Bound Brook, N. J. 08880, USA

Att'n acc. No. 1376

Чеки виписувати на Kosach-Borysova Fund.

У прикладеному листі просимо чітко писати ім'я українською мовою. Списки жертвовавців будуть надруковані в українській пресі.

Л. Дражевська, голова Комітету

Члени: Н. Бондар, К. Гуцул, Р. Куделя, В. Кузь-
мич, У. Любович, М. Нестерчук, Н. Пазуна,
І. Пеленська, М. Ржепецька, Н. Холодна.

П О Д Я К А

Висловлюю свою глибоку подяку всім тим, що відзначили 65-річчя з дня моєго народження, зокрема невідомим благородним ініціаторам цього свята, есейстам і дикторам української радіогодини в Лос Анджелесі "Пісня України" Святополкові і Маріїці Шумським, авторам, що описали цю радіопередачу (інж. Юрію Старостенкові, поетові Павлові Форманюкові, відомому письменникові, поетові та літературознавцеві Анатолію Юринякові), високодостойним редакторам, що помістили іхні репортажі в своїх часописах (у "Народній Волі", "Вільному Світі", "Свободі", "Батьківщині") і в журналі "Нові дні". Дякую за зворушливі слова-привіти проф. Василеві Ємцеві, його дружині п. Марусі і панні Олі Готрі, академікові д-рові Ярові Славутичу, докторові Іванові Галицькому і його родині, докторові Мирославу Шкавріткові, — громадсько-культурному діячеві Миколі Новаку і його родині, вельмиша-новним паням Парисі Дончук, Тетяні Цимбал, Лео-

норі Вержбіцькій і всім іншим дорогим друзям і прихильникам, які в листах і святочних картках та телефонічно поздоровили мене зі згаданим святом (про яке я було забув).

Іван ДІДЕНКО

Лос Анджелес, 27 вересня 1980 р.

ЩЕ ПРО АКАДЕМІКА Є. ПАТОНА

З великою приємністю я прочитав у журналі "Нові дні" ч. 9 за 1980 рік статтю В. Ревуцького "Другий бік акад. Є. Патона". Будучи студентом Київського політехнічного інституту та спеціалізуючись у галузі будівництва мостів, я мав безпосередні стосунки з акад. Є. Патоном як неподільним авторитетом у КПІ в галузі будівництва мостів та завідувачем катедрою будівництва мостів.Хоч і був він надмірно вимогливим до студентів, але на мій погляд, він не був "звірем". Проте був він справді неперевершений україnofоб. У той час, коли не тільки ті професори, про яких згадав п. В. Ревуцький, читали лекції українською мовою, а нарешті академік Плотніков, за походженням — росіянин, читав для всіх факультетів загальний курс хемії українською мовою, а академік К. Сімінський статику споруд, — акад. Патон не відповідав на питання, якого те питання не було подане чистою російською мовою. Ми, студенти, мали клопіт. Асистент акад. Патона проф. Є. Клех приймав іспити (з предметів дерев'яні й залізобетонні мости) українською мовою, а готовуватись до них іспитів ми мали з лекції й і підручників акад. Патона в російській мові. І, не зважаючи на вимоги студентів, ті підручники так і не були перевидані українською мовою (принаймні до 1932 року, коли я залишив Київ). Мені невідомо, щоб хтось серед тодішньої професури Київського політехнічного інституту так зневажливо ставився до української мови, як те відкрито демонстрував акад. Є. Патон. Авторитет його сина Бориса Патона, теперішнього президента Академії наук УРСР, базується не стільки на його наукових працях, скільки на його ставленні до України як "вірноподанного матушці Росії", незалежно якій.

Яків Гвоздецький, Австралія

Д-Р Ю. МОВЧАН І ІНШІ

До Редакції "Нові дні", Торонто

Прочитавши в "Свободі" (Н. Дж.) статтю п. Ю. Мовчана, в якій автор дав свою оцінку політичній і літературній діяльності В. Винниченкові, я побачив, що автор не знає багатьох фактів. Тому я збираюся послати йому Збірник "Наше Слово", ч. 2, 1971 року, в якому була надрукована моя стаття про Винниченка.

Сьогодні я прочитав у статті п. Мовчана в "Нових дніх" (липень-серпень 1980 р.) такі слова:

"Автор цих рядків добре пригадує розмову з відомим на еміграції Панасом Феденком... Будучи редактором в Авгсбурзі таборової газети "Наше

життя в 1947 р., Феденко тоді сказав мені, що він в жодному випадку не помістить у своїй газеті статті про Винниченка будь-якого позитивного змісту. Чому, — зрозуміло: "Хто не з нами, той проти нас".

Мушу ствердити, що в моєму житті я ніколи п. Мовчана не зустрічав і тому не міг з ним розмовляти про Винниченка чи на іншу тему. Щоб не ширилося баламутство, посилаю до редакції "Нових днів" Збірник "Наше Слово" з моєю статтею про Винниченка. Прошу цю статтю надрукувати в "Нових дніх". Вона подає факти, невідомі п. Мовчанові й іншим читачам "Нових днів".

Називаю непристойністю те, що п. Мовчан дає волю своїй фантазії і, всупереч фактам, намагається представити мене читачам "Нових днів", як якогось нетolerантного фанатика, ворога вільної думки.

П. Феденко, Мюнхен
Збірника "Наше Слово" редакція ще не отримала.

М. Даль

ПРО П. К. ВОЛИНЯКА

Вельмишановний п. редакторе Дм. Кислиця!

Вибачте, що турбую Вас цим листом. Справа така, що я не можу її оминути мовчансько, хоч це й суперечить моєму прізвищу...

Одержанавши, нарешті, капітальну збірку писань сл. п. П. К. Волиняка — "Поговорімо відверто", я у Вашій статті "П. К. Волиняк — видавець і редактор" натрапив на таке місце:

Закидали і досі закидають Волинякові, що він у своєму журналі нападав на декого і обурювався за сильно, але не завжди, мовляв, умотивовано. Або, як це д-р Юл. Мовчан писав недавно, — "завжди безпідставно".

Звідки Ви це взяли? Де я писав, що Волиняк завжди нападав безпідставно?? На жаль, Ви не подали джерела, де я щось писав. (Може там, де Ви вичитали, написано не безпідставно, що, очевидно, — зовсім протилежне. Те, що Ви мені "пришили", я ніколи не писав (стор. 601).

Хоч Петра Кузьмовича ніколи не можна було запідозрити в будь-якій прихильності до моєї особи (він, наприклад, не вмістив моєго спростовання в журналі на один безпідставний закид мені, хоч з уваги на елементарну журналістичну етику він повинен був це зробити), проте я завжди був і є про нього високої думки, як про публіциста, який відверто і широко висловлював свої погляди і думки незалежно від того, подобалось це комусь чи ні. Не кажучи вже про те, що він умів гарно й захоплююче писати. Це, звичайно, не означає, що він був ідеальний, але хто з нас ідеальний? До речі, маю чимало його листів, з яких дещо колись, може, опублікую; там є речі, які напевно будуть цікаві й для Вас.

Наперед дакую Вам за Ваш відгук на цей мій лист.

З привітом

Ю. Мовчан

Відгук, пане Докторе, маєте: із відчіністю приймаю Вашу заяву, що Ви ніколи не писали так, як я десь вичитав, а тому нехай забудеться та друкарська хиба, що стала в котромусь виданні, де був надрукований Ваш відгук по смерті П. К. Волиняка.

Жаль тільки, що ні Ви, ні я не пам'ятаємо, де це було" так надруковане те слово без НЕ — БЕЗПІДСТАВНО, замість НЕ БЕЗПІДСТАВНО. Побажаймо, щоб після Вашої заяви, яка може бути найавторитетнішим спростованням, та всі власники книги "Поговорімо відверто" виправили відповідно ту хибу, яка не з Вашої і не з моєї волі й винні потрапила до моєї статті в книзі. Мені й Вам (я того певен) буде легше на душі після такого виправлення хиби, бож цим іще світлішою зробимо добру пам'ять про П. К. Волиняка.

З пошаною

Дм. Кислиця

БІЛЯ І КОЛО

Часто в наших українських часописах і журналах натрапляєш на помилкове вживання прийменника **біля**. Цю помилку роблять не тільки ті, що не досить знають мову, але часом ця помилка буває і в статтях фахівців, які знають нашу літературну мову досконало.

Наведу кілька прикладів:

1. А на інших полицях **біля** трьох тисяч українських книжок.

2. Ціна подорожі... усього 270 динарів (**біля** 15.00 доларів).

3. **Біля** шести сот іранців стануть незабаром перед судом.

У всіх цих прикладах замість **біля** треба вжити прийменника **коло**, що має ширше значення, і вживається як на означення місця, так і на означення кількості. **Біля** вживається лише на означення місця (як російське **подле, возле**).

Усі три подані вище приклади взяті зі статтів видатних знавців нашої мови, до яких я аж ніяк не можу рівнятися, бо давно вже не працюю в галузі мови і багато з того, що колись учив, тепер уже забув. А оце злощасне **біля** залишилося в моїй пам'яті і ось чому:

В 1927 році кілька нас студентів складали іспити з української мови професорові Сулимі. Тоді були якраз роки українізації, і більшість із нас поза лекціями в інституті викладали мову на курсах українізації, а тому вважали себе великими знавцями мови, часто перецінюючи справжні свої знання. Під час іспиту професор запитав одного з нас: А як сказати українською мовою таке російське речення: "Сьогодні я потратил около трех рублей".

"Сьогодні я витратив **біля** трьох карбованців", — глевнено відповів студент. Професор невдоволено скривився. "Невірно. Тут **біля** не можна живати". Студент почав сперечатися. Професор мовчки повернувся на стільці, дістав із полиці словник Грінченка і сказав: "Я раджу вам прочитати оцю книжечку. Ця книжечка дуже цікава, уважненько її прочитайте, а тоді приходьте до мене ще раз, і ми з вами поговоримо про оцей прийменник **біля**".

Ото мені й запам'яталося оте **біля**, і я хочу дати

пораду всім, хто цікавиться мовою. А порада моя така: Словник Грінченка дістати тепер важко, але редакція "Нових днів" має на продаж книжку О. Курило "Уваги до сучасної української літературної мови". Коштує вона всього 2 дсл. 50 цент. Раджу цю книжку купити, а купивши, уважненько її прочитати, бо то дуже цікава книжечка (так сказав би проф. Сулима).

А на сторінці 123 внизу під числом 15 знайдете там і про прийменник **біля** і **коло**.

О. Куриленко, Австралія

Спасибі, Пане Куриленко, за пораду. Грішив і я, несвідомо плутаючи "біля" і "коло". А тепер — не буду. М. Дальний.

ЧИТАЧІ ПРО "НОВІ ДНІ"

Наполеонівський образ Винниченка в ч. 7-8 "Нових днів" добре характеризує його амбіції. На жаль, політичні його здібності не дописали. Його нерішучість, його хитання то в одну то в другу сторону мали поганий, а то й шкідливий вплив на наші початкові змагання за державність.

Письменницька спадщина Винниченка доволі велика і мала значний попит на Україні. Його фікційний "роман" "Соняшна машина" обробляє сюжет з англійської літератури. Заголовок і автора собі вже не пригадую, мабуть, "Тайм машін", а автор, мабуть, Велз.

Це мої короткі зауваги до діяльності голози Директорії, що сидів переважно за границею.

При цій нагоді посилаю чека на \$18.00 як передплату "Н. Д." на рік 1981. Рівночасно прошу післати мені примірник "Н. Д." ч. 6, його хтось "позичив" собі у мене і не віддав.. Решту зарахуйте на видавничий фонд.

Мирон Маренін, Порт Ст. Лусі

**

...Додаю \$5.00, це моя скромна часточка на пресовий фонд "Нових днів", які я шаную довгі, довгі роки.

Якщо будете видавати книжку Гелія Снегирьова "Ненько моя, ненько", то я заявляюсь як передплаторник...

Іван Манченко, Порт Джервіс

**

Посилаю поштовий переказ на суму 20.00 дол. З них 12.00 як передплату, а решту прошу віднести на пресовий фонд. Журнал "Нові дні" змістовний і я радо його читаю.

Варвара Бакало, Бруклін

**

Замість квітів на свіжу могилу сл. п. Степана П. Бойка, батька П. Завертайло і Галини Грушецької, складаю 20.00 дол. на пресовий фонд "Нових днів".

О. Лисик, Ошава

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗБУДОВУ ВИДАВНИЦТВА "ННОВІ ДННІ"

D. Пригорницький, Торонто, Канада	\$80.00
(В пошану 80-річчя свого трудолюбивого життя)	
A. Г. Ляхів, Філадельфія, США	32.00
П-і Е. Бережна, Гелленделле, США	28.00
(Як нев'янучий вінок своєму чоловікові св. п. І. Бережному)	
П-і О. Лисик, Ошава, Канада	20.00
(Як нев'янучий вінок на могилу сл. п. С. П. Бойка)	
Ф. Миколаєнко, Австралія	20.00
Я. Харчун, Оттава, Канада	18.00
А. Шиманський, Бургбл, Канада	10.00
М. Андре, Бруклін, США	10.00
В. Бритак, Савт Ст. Марі, Канада	9.00
П-і К. Дорковська, Торонто, Канада	8.00
П-і М. Колькін, Гамільтон, Канада	8.00
Г. Литвин, Торонто, Канада	8.00
В. Литвинець, Судбурі, Канада	8.00
I. Шумук, Едмонтон, Канада	8.00
А. Педа, Деннемора, США	8.00
П. Саламаха, Чікаго, США	8.00
Г. Чмир, Дедгам, США	8.00
В. Якимчук, Ків Гарден, США	6.00
Р. Лібер, Торонто, Канада	6.00
I. Коверний, Фонтгіл, США	6.00
К. М. Теличко, Едмонтон, Канада	6.00
Ф. Вовкодав, Торонто, Канада	5.00
П-і М. Лебединська, Вілловдейл, Канада	5.00
Т. Коба, Лондон, Канада	5.00
Е. Дзвоник, Кенора, Канада	4.00
Г. Гавалешка, Вінніпег, Канада	3.00
М. Чарчаліс, Торонто, Канада	3.00
П-і В. Білонок, Трой, США	3.00
Я. К. Туркало, Орендж, США	3.00
М. Іваницький, Джемейка, США	3.00
К. Ліщина, Вуд-Дейл, США	3.00
М. Ріба, Сираکуз, США	3.00
П-і А. Ткаченко, Літбріндж, Канада	3.00

АНГЛІЯ

B. Клішницький	3.00	англ. фунти
Д. Лосниця	1.50	англ. фунти
С. Бережний	20.00	кан. дол.
С. Синявський	5.00	кан. дол.

НА ЮВІЛЕЙНИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

П-і О. Лисий, Гопкінг, США	\$30.00
В. Бражник, Чікаго, США	30.00
I. П. Залеський, Торонто, Канада	10.00
I. Носовенко, Ошава, Канада	10.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Д. Нитченко, Австралія	1
Г. Мороз, Торонто	1
В. Шимко, Торонто	1

Спасибі всім за допомогу.

Ред. і адмін. "Нових днів"

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOVI DNI
Box 126, Postal station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

УКРАЇНЕЦЬ — ГЕРОЙ ОЛІМПІЯДИ

24 липня 1980 року пресові агентства в Москві, а вслід за ними багато часописів світу відмітили ім'я нового олімпійського чемпіона Султана Рахманова, наголошуючи, що він українець.

Вже давно ставол неписаним законом, що кожному новому олімпійському переможцеві признають 12 хвилин на зустріч з представниками преси після змагань.

Після важкоатлетичних змагань, як і після кожних інших, тренери, парторги, спортивні психологи і навіть психіятри підказують новому чемпіонові, що саме йому говорити і на що ставити наголос. Такі поради давали й Султанові. Він йшов мовчики і не звертав юодної уваги на поради своїх "дорадників". Але коли у залі заблимиали світла фотокамер, він спокійно підійшов до мікрофонів. На його обличчі не було найменшої посмішки, пробіглась якась тяжка гіркста.

— Я український спортсмен! — були перші слова Султана.

У пресконференційній залі зашуміло. Перекладачі раптово запнулися. А він докинув: "так і перекладайте!"

Посипалися питання: "Як це так? У вас же східне обличчя?" І Султан спокійно (може єж надто спокійно) говорив:

— Серце і ніжність я перебрав від своєї матері-українки, яку тяжка доля занесла у країну моого батька-узбека. Силу і витривалість передав мені батько, безстрашність — обос.

Виростав узбекський хлопець з українським серцем. Вивчив українську мову, українські казки і приповідки. Згодом прийшла відлига і мати захотіла повернутися на Україну. Поселившись у Дніпропетровську, Султан закінчив десятирічку і в 17 років почав працювати робітником (не маючи змоги поступити у вуз через "заплямлене" минуле матері). Коли у нього виявилися спортивні здібності, він поступив у фізкультурний технікум, який закінчив у 1970 році. Перевантаження тренуванням довело до пошкодження хребта. Впертість і працьовитість повернули його назад у спорт і привели до одержання олімпійської золотої медалі.

За цілу історію змагань Султана, ні разу спортивна преса в Україні не назвала його українцем, хоч він всюди демонстративно підкреслював свою українськість.

Згідно з інформацією "Смолоскипа" Україна неофіційно здобула на XXII Олімпіаді 15 золотих, 16 срібних і 10 бронзових медалей, здобувши цим третє місце в світі (після Сх. Німеччини і Росії). Ред.

КНИЖКИ НА ПРОДАЖ

ТВОРИ ІВАНА БАГРЯНОГО:

"ЛЮДИНА БІЖИТЬ НАД ПРИВОЮ", роман 332 стор. — 6.00 дол.

"ОГНЕННЕ КОЛО", повість про трагедію дивізії "Галичина" під Бродами, 204 стор. — 3.00 дол.

"АНТОН БІДА — ГЕРОЙ ТРУДА", повість про Ді-Пі, відповідь людоловам СРСР, поезія, 270 стор. — 3.00 долари.

"ТЕНЕРАЛ", комедія-сатира з перебування в тюрмі, 94 стор. — 2.00 дол.

"WHY I DO NOT WANT TO GO "HOME"."

(Чого я не хочу вертатися до СССР) англійською мовою — 1.00 дол.

"ТАК ТРИМАТИ", публіцистичні твори, 152 стор. ("Наши позиції" ч. 29) — 2.00 дол.

"ТЕЛЕФОН", казка, малюнки автора — 2.00 дол.

"БОРОТЬБА ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ І УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА", доповідь, прочитана в Англії, 135 ст. — 1.00 дол.

"ТАНЕБНЕ ПРОГОЛОШЕННЯ" (протест проти Бльоку народів Росії) — 0.25 дол.

"ФАЄРВЕРК "КОЛЛЕКТИВНОЇ ДЕМАГОГІЇ" (слово по доповіді Хрущова) — 0.50 дол.

"ФРОНТ БРЕХНІ І АМОРАЛЬНОСТІ" — 0.50 дол.

"ЧИ РОЗЛАМАЕ НАС ВОРОГ" — 0.25 дол.

"ДНІПРО ВПАДАЄ В ЧОРНЕ МОРЕ" — 0.50 дол.

"ФАРВАТЕР П'ЯТОЇ КОЛОНІ" — 0.25 дол.

ІНШИХ АВТОРІВ:

"ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО" — Петро Волиняк, 680 стор., тверда оправа, 25 фотографій, — 12.75 дол.

"НЕДОСТРИЛЯНІ", частина 2 — Семен Підгайний 2.00 дол.

"НА ДВОХ ТРИБУНАХ" — Ан. Гак (М. Задека) — 4.00 дол.

БІЛА КНИГА—THE BLACK DEEDS OF THE KREMLIN
(про голод в Україні, арешти, заслання та депортациі після 2-ої світової війни). — 10.00 дол.

WOMAN AND CHILD IN THE MODERN SYSTEM OF SLAVERY — USSR by Martha Chyz —
3.00 дол.

Замовлення з чеком надсиляти на адресу:

Mr. W. ZUR
29 Anne Court
Bramalea, Ontario, Canada L6I 1K2